

Dissertatio medica inauguralis de intestinis eorumque morbis ac symptomatis, cognoscendis & curandis. Quam consensu ... facultatis medicae in Alma Salana, praeside Dr. Rudolfo Wilhelmo Krauss ... / publicé stabilitum ibit Georgius Ernestus Stahl ... ad diem Januarii 1684.

Contributors

Stahl, Georg Ernst, 1660-1734.
Krauss, Rudolph Wilhelm, 1612-1689.
Fasch, Augustin Heinrich, 1639-1690.
Universität Jena.

Publication/Creation

Jenae : Literis Joh. Dav. Wertheri, [1684?]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/nnw9fu4p>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Α! Ω!

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE

INTESTINIS,

eorumque Morbis ac Symptomatis,
cognoscendis & curandis,

Quam

CONSENSU ET AUTORITATE

Illustris ac Gratiosissimæ Facultatis

Medicæ in ALMA SALANA,

PRÆSIDE

DN. RUDOLFO WILHELMO

Brauß /

Philosac Medic. Doctore, Prax. & Chym.

P. P. celeberrimo, Facult. Med. Seniore spectabiliss.

& S. R. I. Acad. Nat. Curios. Collega Primario,

DOMINO PATRONO AC PROMOTORE

omni observantiâ devenerando,

PRO LICENTIA

Summos in arte Medicâ honores, Insignia ac PRIVILEGIA

DOCTORALIA, more majorum, legitimè adsumendi,

Publicè stabilitum ibit

GEORGIUS ERNESTUS *Sease /*

ONOLDO-FRANCUS.

Ad diem Januarii M DC XXIV.

IN AUDITORIO MAJORI

Horis ante- & pomeridianis.

JENÆ, Literis JOH. DAV. WERTHERI.

OPIFICE RERUM ADSPIRANTE. PROEMIUM.

PArtes Corporis hujus animalis, quotquot earum subjiciuntur sensibus & in conceptum cadunt, Organicas merè esse, ex eo facilè patet, quod Animâ ab harum Motu cessante, omnium omninò actionum halcyonia contingant, & non jam Humanum Corpus, non Animale, sed acervus quidam Mixtorum, hujus (mixti) Essentiæ intuitu inordinatè confusorum, ob oculos veniat, solius Dirigentis Macrocosmici sequestratione, ab hac confusione vindicandus.

At verò, quandiu *Tò* Dirigens Microcosmicum, Corpora hæc sub illo ordine connexa, non jam ut mixta, & Composita simpliciter : Sed secundùm quid, connexa ad certum finem, movet & actuat, id est, illis non ut corporibus simpliciter, sed ut, ex Directione & Intentione suâ, Organicis, imperat, eaque ad certum finem, sibi intentionaliter propositum, certo modo movet : Tandiu AGITUR in corpore Animali, & omnia in perpetuo æstu, in constanti motu, sunt.

Quibus ita se habentibus, in evolutione Essentiæ partium harum omnium & singularum scientificâ, Essentia hæc non Physicè merè, & qualis est *in se* tantum, consideranda erit : sed *relativa* potius, qualis est in se quidem

dem, sed ulterius quoque in ordine ad illud, ptopter quod est, expendenda veniet.

Verbo : Essentia Partium Corporis Animalis *Organicarum quàm talium*, supponet conceptum eorundem *Materialem* s. genericum, & *Formalem* seu specificum : Illo, videbimus *corpora* certa : Hoc, *Organica*, seu *Instrumenta* ; Illo, Esse magis absolutum & merè respectivum cum aliis corporibus specie differentibus ; Hòc, simul relativum, contemplabimur.

Eodem videlicet collineavit Divi Senis Distinctio, quatenus respiciendo ad Esse Corporis hujus visibilis necessario Organicum, Primò ab officio seu Esse Organico, dixit Partes alias *Continentes*. Ab Esse proprio & ejus necessitate substantiæ, alias *Contentas*. Ab Efficientia verò quàm organa hæc actuantur & ut organa adhibentur, alias *τὰ ἐνορμῶντα μέρη*, impetum facientes, impellentes & *moventes*.

Rectè igitur ex his summis Essentiæ Organicæ capitibus, Partes Corporis Humani omnes & singulæ, rediguntur sub istas Classes, ut generalissimè, *quoad Materiale* Essentiæ suæ organicæ, ex affectionibus Phycis generalibus, aliæ sint mixtæ simpliciter, *Similares* vocant ; aliæ ex mixtis, numero & specie pluribus, *Compositæ*, *Dissimilares* dictæ. Harum aliæ iterum & ulterius, ex conditione & Connexione Partium Integrantium & Constituentium, *solida*, aliæ *fluida*, & (quod ex necessitate hujus Essentiæ oritur) aliæ *coherentes*, aliæ *inherentes* (quàm distinctione meritò eluditur supervacua illa quorundam antiquiorum Proscriptio Sanguinis ex numero partium corporis per malè applicatam Fernelianam Partis definitionem.)

Specialiter verò, quoad *Formale*, & ex affectionibus *ut Instrumento* competentibus, aliæ continentes, aliæ contentæ :

tentæ : *Aliæ instrumentaliter Moventes*, & actionem immediatè magis recipientes, quam in aliud derivant & continuant ; *aliæ Motæ*, mediatè magis, imò terminatoriè, actionem recipientes, seu merè patientes.

Secundùm has conditiones, cum, ut diximus, omnes & singulæ Corporis Animati partes sufficienter & adæquatè scientificèque considerari valeant, nos quoque in præfenti normam hanc sequemur, & aliquam Corporis Humani partem, Organon videlicet Primæ coctionis, IN QUO, Intestina, his iisdem ex capitibus, Anatomico-Physiologicè, Pathologicè, & Therapeuticè, prosequemur.

SECTIO I.

ANATOMICO-PHYSIOLOGICA.

De

Statu Intestinorum secundùm Naturam.

Sciagraphiam Status Intestinorum secundùm Naturam, nonnihil attingere, quamvis tot passim prostantia Anatomicorum Systemata, & reperienda inibi hujus thematis condigna tractatio, dissuadere videatur ; Quia tamen commoditatis hoc fore censuimus, ut unico intuitu, quicquid de Intestinis, tanquam subjecto considerationis nostræ Pathologico-Practicæ, sciri & dici debet Medicè, perlustrari queat ; tum & terminus à quo in Pathologicis, & ad quem in Therapia, prænoscat ; Placuit hîc quoque, Anatomico-Physiologicè Intestinorum Constitutionem debitam organicam ob oculos ponere, cui scopo præmittemus eorum Definitionem, quatenus

INTESTINA sunt partes Corporis Animalis organica, dissimilares, solida, cava, in infimo ventre collocata, ciborum, pro alimentosa partis sequestratione resolvendorum, receptioni, ad tempus legitimum detentioni, & partis vel inutilis, vel simul superflua, excretioni, destinata.

In reddendâ hujus Definitionis ratione, Definiti *Nominali* Derivationi, & variâ acceptioni parum immorandum censemus; quotusquisque enim est qui nesciat, quod Partes hæ tum Græcâ voce τὰ έντεγα, tum Latinâ Intestina, vernaculâ: **das Eingeweid** / dicantur à solo situ, quatenus nimirum interiùs in abdomine delitescunt.

Nec facilè quispiam appellationum Medicarum vel eviter gnarus, ignorabit, per Intestina in Scholis Medicis non quælibet intrâ aliam cavitatem comprehensa, nec etiam omnia abdominis viscera, sed solas *Primas* ciborum & *esulentorum*, quâ resolvendorum & resolutorum, *vias*, **die Gedârme** / notari. Quamvis monendus sit Lector, quod ob substantiæ & officii identitatem, meritò his ipsis annumeratum eamus *Ventriculum*, qui aliàs in strictâ vocis Intestinorum acceptione, ab iisdem separatim quasi considerari solet: Hoc ipso illorum sententiæ conformes, qui Intestina à ventriculo solâ figurâ, amplitudine atque situ differre; & reliquum non nisi ejusdem Continuationem esse, profitentur.

Synonymia Intestinorum collectim sumptorum, præter nomen suprâ dictum *primarum viarum*, aliud memoratu dignum nullum suggerit, unde suo loco relinquitur.

Essentialis verò eorundem Definitio, latius nonnihil excutienda venit, quâ videlicet tum Esse illorum genericum, seu organismi ipsorum *Materiale*: tum specificum, seu *Formale*, continetur, quorum singula speciatim intuebimur.

MEMBRUM I.
ANATOMICUM.
De Substantiâ seu Consistentiâ
Intestinorum.

Intestina cum per *accidentales* differentias dividantur in *plura* numero & appellatione, nimirum propriè dicta *Sex*, & *Septimum* Ventriculum; Notanda in illis erunt primò generica illa seu *communis* prædicata, quorum Intuitu Nomen Intestinorum commune habet: deinde pensitanda quoque specifica & *differentialia*, quibus unum ab altero, licet accidentaliter, reapse tamen, differre, *αὐτῶς* loquitur. Melioris ordinis gratia singula seorsim.

ARTICULUS I.

De Intestinorum in genere prædicatis Materialibus communibus.

Prius igitur, seu illud quod inter se *commune* habent Intestina, sunt prædicata illa quæ in definitione generis locum tuentur, ubi primò dicuntur Partes *Organicæ*, tum *dissimilares*, *solidæ*, *cavæ*, in Infimo Ventre collocatæ. De Esse tum illorum, tum omnium corporis visibilium partium, non est quod prolixi simus; De *dissimilaritate* verò seu compositione, quod dicamus habebimus.

Composita itaque sunt Intestina, pro *Esse* suo *inpresens*, ex Tunicis sic dictis, communiter *tribus*; ratione substantiæ, *quatuor*; ratione verò *numeri* & officii, reverà *quinque*.

Prima,

Prima, inchoando videlicet ab extima superficie, est tenuis, *membranea*; omnibus & singulis trunci Animalis binorum ventrium Contentis seu Visceribus communis, in abdomine communi sententiâ deducenda à Peritonæo. Quæ, licet Willisio, (Pharm. Rat. S. 2. c. 2. p. 13. & 19.) credatur deberi tendinibus tunicarum fibrosarum subjacentium, ut sit quasi tendo hujus musculosæ sobolis; Rectius tamen videtur solius integumenti & simpliciter Continentis vicem gerere, cum tunicæ subjacentis immediatè, recto-fibrosæ, motus, sit contractio Intestinorum in longum; ad quem tamen hic tendinum situs nihil quicquam, sed potius ad motum peristalticum seu circumpresorium facere videri posset, nisi ab omni tendinum dignitate excluderetur, per causas sequentes, 1. quia situs ejus incongruus est. 2. Quia nullibi nec insertionem nec collectionem arctiorem, ne quidem ubi mesenterio connectitur, habet. 3. Quia musculosis seu fibrosis corporibus non debentur, nisi in illo loco ubi inseruntur, & cui movendo destinantur. 4. Quia substantiâ hujus tunicæ non tenax est & densa, sed mollis, tenera, ut nisi subtili administratione, ne quidem separari possit.

Secunda Tunica, substantiâ una, numero autem duplex, seu potius *bina*, *Fibrosa* est; quorum *extima*, & præcedenti membranæ immediatè subjacens, rectis, *longitudinalibus*: *Interior*, *transversalibus*, fibris carneis constant; quæ ad contractionem in *longum* seu abbreviationem, ut priores; & in *latum* atque ambitum, seu coarctationem fistulæ & cavitatis Intestinalis, factæ sunt, ut posteriores.

Succedit Tunica *nervæa*, satis crassa & densa, vasorumque sanguiferorum plexibus & ramificationibus numerosissimis referta, rugosa, & exinde, secundum quosdam,

dam, reliquis tunicis multò longior , quod tamen fallit, vel illo exemplo , si ventriculus animali mortuo exemptus, post levem blandamque in manibus volutationem, (donec à rigore illo quem partes corporis emortui præ se ferunt, liberetur) aquâ infusâ repleatur , ubi citra ullam continui solutionem , exteriores quoque fibrosæ & membranæ, tunicae , coëxtendentur ad totalem nerveæ planitiem , & omnimodam rugarum evanescentiam.

Intima, *quarta*, vel potiùs *quinta*, numero, illa est, quam alii *crustam Intestinorum*, alii Muscum villosum, alii *ῥέσποννα* mollissimæ substantiæ, alii velamentum bombycinum appellant. Notabilis crassitie est hæc Tunica, & constare videtur in parte sui cavitatem respiciente ex fibrillis innumerabilibus , quibus bombycinos pannos æmuletur. Cum verò in postica facie, quâ nerveæ tunicae connectitur, glandulis annulatis, ut vocat, plurimis & innumeris consitam viderit Willisius, loc. alleg. haud improprie tunicam Glandulosam dicendam putavit.

Pro Intestinorum *Esse ad tempus*, adfunt vasa, Arteriosa cum sanguine advehentia Nutrimentum, & Venosa, sanguinem revehentia : Quibus accedunt Lymphatica, quæ, tempore separationis Chyli, unâ fiunt (à contento) Lactea. Nervi quoque à Sexto pari in Ventriculo & Intestinis reperiuntur, de quibus omnibus ex professo, videri possunt Anatomici, & Subjecta.

ARTICULUS II.

De Intestinorum in specie , seu singulorum , prædicatis Materialibus propriis.

Propria Intestinis quâ Numero pluribus, sunt: *Figura*,

B

Pro-

Profunditas, (tum *soliditatis*, tum *amplitudinis*,) *situs*, & *connexa*.

Numerantur nimirum, & his proprietatibus ab invicem distinguuntur, *septem* : Ventriculus, Duodenum, Jejunum, Ileum, Cœcum, Colon, Rectum. Quorum appellandi Rationes petantur ex Anatomicis Systematibus.

Ratione *Figura* sunt vel simpliciter *fistulosa*, ut Duodenum, Jejunum, Ileum, Rectum : Vel *specialiter* conformata, ut Ventriculus, figurâ *ultriculari* : Cœcum, *Vermiculari* : Colon, *lobosâ* : Singulorum figuram partim Anatomicorum Systematum Icones, (in specie Ventriculi quo ad communes & proprias affectiones Descriptio commendabilis in Pharm. Ration. Willif. habetur) partim autopsia expriment & memoriæ suppeditabunt.

Ratione *profunditatis in soliditate* distinguuntur in tenuia & crassa, non saltem moraliter, quatenus illa Cibos, & delicatius : hæc verò excrementa & ita crassius quid, contineant : Sed quàm maximè Physicè. Licet enim in homine crassius sit ipso cœco (si nimirum hoc flatu distendatur) Duodenum; nihilo fecius hoc non tam rem variabit, quam numerum & subjectum. Ubi tamen crassities illa non intelligenda Materialiter de numero tunicarum, sed de substantia aucta.

Ratione verò *Profunditatis in amplitudine* crassa prædicta rursus antecedunt. Ventriculus verò his omnibus longo intervallo præit, cujus amplitudo ad plurimas interdum mensuras, quas solâ infusione, citra continui solutionem, admittit, ampliatur.

Situm hic non intelligimus *communem*, quatenus convoluta per serpentinos gyros Intestina in circulum quasi redeunt; Ventriculus verò superiorem locum, omnia
tamen

tamen in abdomine, possidet : Sed Situm maximè *ordinis*, qui suprà sub *numero* comprehensus & determinatus.

Cohærentia seu connexa, vel potius *Inhærentia*, interim ad Essentiam Organicam Intestini quâ talis nihil facientia, reperiuntur in Duodeno, *Ductus Biliaris & Pancreaticus*, in homine & equo communi, in reliquis brutis, quantum hætenùs innotuit, distincto poro. In Ileo & Jejuni quoque parte huic proximiori, *Glandula* aliquot conglomeratæ insigniores, & circà finem Ilei ut & in Cæco sparsim, *miliares complures*. *Musculi* verò qui Intestinum *Rectum* adjuvant in officio, atque Voluntariam præstant excretionem; nec non *Valvula cæci*, & propriæ *Coli*, à Kerkringio *Conniventes* appellatæ, à tunicæ nerveæ rugis, ligamento speciali in hoc situ detentis, efformatæ, non modò propria, sed & de Essentiæ harum partium Organicæ Materiali sunt, uti Membro subsequente patebit.

SECT. I. MEMBR. II.

PHYSIOLOGICUM.

De officio, & fine organico Intestinorum, seu Organismi eorum Formali.

Nullam in toto Corpore partem Visibilem *Agere*, nisi instrumentaliter, & impropriè loquendo, in Dissertationis hujus Proëmio supposuimus, & firmum stabilitumque volumus. Intestina itaque, tanquam Partem Corporis, ad actiones certas Instrumentaliter præstandas, destinata, & hætenùs secundùm *Materiale* suum, quâ Organica sunt, historicè perlustrata, nunc secundùm *Formale* considerabi-

mus, & in quo, seu quònam modò structuræ suæ, ceu Materialis sui, ad actionem, quam per eadem perficit anima, concurrant, cognoscere satagemus.

Primas esculentorum *vias* eadem vocari, suprà innuimus. Ciborum receptioni, ad tempus legitimum detentioni, tum & fæcum excretioni, in definitionis parte posteriori, formaliter destinavimus, id est, ut aliter rem eloquamur, coctioni quam primam vocant, localiter: Et postea fæcum non tam sequestrationi à Parte alimentari, quàm à toto corpore animato, inservire, intulimus.

Quamvis sententia hæc impingere videatur, primò intuitu, contrà communem, reverà tamen rem haud ita se habere, explicatione clarum erit.

Facultati Ventriculi Concoctrici, & Intestinorum quoque, tum calori eorundem Proprio, & eidem partium adjacentium, nonnihil, resolutionem ciborum, seu, ut vocant, Coctionem primam, in acceptis retulerunt Veteres.

Recentiores cum viderent maximam partem in *dissolutione* consistere hanc Coctionem, Facultatem quidem illam Culinarem & Coquam rude donârunt, sed ejus loco fontem in Intestinis aperuerunt, cujus lymphæ Cibum solidiorem emolliret, qui dein spontè & fermentantis Massæ pistoriæ modo turgescens, in minima sui, mediante præprijis blando Intestinorum horum calore, resolvatur, unde natura partem sibi commodam in vasa Lactea seligeret.

Nos rem lucidissimè apparituram confidimus, si Coctionis, cujus usui hæc destinantur, requisita breviter spectaverimus, quod ita tentamus. Coctio est rei, mollioris texturæ, dissolutio in Partes sui constituentes quantum fieri potest minimas, per affusi, vel sufficienti copia in ipso subjecto contenti, menstrui liquidi, & caloris externi operam.

Ma-

Materiale itaque hujus operationis, sunt res emolli-
tioni & denique dissolutioni in substantiam pultaceam a-
ptiores. Formale, est dissolutio; Instrumentum, duplex
quid, nempe aliud quod rō Materiale, aliud quod rō for-
male Coctionis respicit: Illud erit Locus aptus seu Conti-
nens materiæ, cujus tamen mechanica structura, caloris
sinceritatem & gradum à dissipante aëre defendens, pluri-
mum conferet, ut paulò inferiùs notabitur. Hoc erit, men-
struum aptum & Calor.

Contemplabimur itaque in præsentī quānam ex al-
legatis ratione ad Coctionem concurrere Intestina proba-
bilis sit.

Audivimus suprà, Præsupponi à Recentioribus & Cu-
riosioribus Naturæ Mystis Menstruum quoddam, ut vo-
cant, vel solvens Fermentativum in Ventriculo & Intesti-
nis. Cui usui hoc destinetur, hîc audiemus. Coctionem
illam primam paucissimi temporis spatio absolvi, commu-
ni credulitate persuasi sumus; Unde ita inferimus: Res
illæ quas pro esculentis communiter assumimus, extra cor-
pus humanum, fervidissimo etiam calore, plurimarum ho-
rarum spatio, in massam talem prorsus pultaceam, ut fit in
Ventriculo, idque paucō tempore, non abeunt; Sine du-
bio itaque necessarium erit, aliquid Ventriculo inesse, quod
citam hanc resolutionem causetur. Rejecerunt hoc Vete-
res, ut pariter dictum, in actum animæ immediatum, & Fa-
cultatem ejus in Ventriculo, quam appellaverunt Coctri-
cem. Moderni, advertentes, Coctionem primam nihil
esse aliud quàm resolutionem solidi, ut exinde particulæ
alibiles, seu in Substantiam animalis corporis transmutabi-
lis, educi, separari & secedere possint: Rectè statuerunt,
hanc coctionem à Culinaria non differre, nisi solis Loco &

Tempore, ut nimirum intra corpus Humanum, & breviori longè tempore absolvatur.

Hanc eandem tamen resolutionis hujus velocitatem, cum in actum animæ immediatum reclinare, Seculo Physico-Mechanicis Naturæ Operationibus intento, religio esset, quandiu ulla spes organicæ influentiæ ad hunc actum expediendæ superesset: Per modum fermentationis, uti in Massa panaria, eandem contingere semper creditum est, unde tamen hoc fermentum petendum, inter omnes non convenit. Qui pistoriæ *κατὰ πόδα* inhærent, reliquias ciborum ab uno pastu ad alterum in Ventriculi plicis relictas, hoc nomine censuerunt. Alii, qui Salivæ necessitatem ad gustum & coctionem secundum naturam peragendam, quamvis paucioribus retrò annis, tandem tamen adverterunt, hoc illi simul muneris detulere. Rursus alii hanc quidem dignitate non totâ exuunt, sed gradui tamen detrahunt, & principalius quoddam in ipso Loco, nempe Ventriculo, huic operi præficiunt, quod ex tunica crustosâ seu glandosâ hîc æquè atque in Intestinis oriundum, Menstruum Ventriculi, solerti genio supponunt.

Ut verum fatear, dubiæ nobis utrinque videntur sententiæ, & mediæ potius adstipulari, per causas sequentes persuademur. *Primò*, cur & cui credimus, quod coctio hæc tam citò, ut communiter loquimur, peragatur? cum vel rusticorum experientia testetur, cibum assumptum ad 24. integras horas, in corpore, sine detentione p. n., sed vel maximè f. n., permanere, antequam exinde relegetur, dum assumptus globulus ligneus, v. g. Buxeus, vel etiam Nux Moschata, statò quasi tempore circa diei sequentis eandem propemodum horam, aut circiter, potiùs tamen post, quàm ante eandem, cum excrementis redit. *Secundò*,

adò, cur ad tantillum ciborum solidorum tantum Fermenti affundimus, ut propterea vel ancillis pinsitantibus ridiculi fiamus, quæ facilè subducentesimâ Fermenti Proportione, tempore tepidiore, ut æstivo, magnam dulcis Massæ molem perdunt, unius noctis spatio. *Tertiò*, quod præcedenti innititur: Cur salivæ tantâ copiâ, quanta per sensum cum cibus masticando commiscetur, & post deglutitos deglutitur, præsentē, & in Intestino Duodeno denuò ex Pancreatē affusâ, adhuc aliam ulterius fermenti molem ex tunica glandosa exprimimus, & ita fermenti ana cum fermentando, contra omnes regulas, confundimus. *Quartò*, cui usus post adjectam tantam fermenti molem, tantus præterea calor atque est in abdominis contentis? cum præter hæc & *Quintò*, citrà etiam fermenti necessitatem, solâ crassiori aquâ & aquoso calore, intra instrumentum contra aëris salutem externi commercium occlusum, durissima quoque corpora, v.g. ossa, typhi cervorum, tendines, paucis horis in pulvem fatiscant.

Ego sic exinde colligo: Primò habemus Ventriculum & reliqua Intestina, ab aëris commercio interclusa organa. Habemus (2) calorem semifervidum; Habemus (3) plurium horarum tempus, antequàm ad Colon & Rectum pertingant cibi: Habemus (4) Salivæ & succi Pancreatici tantam molem, ut fermenti nomen ob improprietatem in toto non possit tueri, ut taceamus panis, tanquam citissimè fermentescentis, commistionem eâ copiâ, quâ communiter solemus. Habemus (5) totalem illam caliginem & inopiam Experimentorum, quæ, cum Ratio- nibus prædictis, non modò nihil tale exigentibus, sed & idem prohibentibus, otiosam hanc scaturiginem in ipsis fontibus sui supprimunt, & sententiam illam nobis undique dissuadent.

Ex

Ex his itaque Causis seu Fermento, seu Menstruo ut vocare solemus, Ventriculi & Intestinorum (præter illud quod ex ductu Pancreatico & glandulis Intestinorum conglomeratis, cum crustâ glandoso - villosâ nihil commune habentibus, lubentes agnoscimus) valere jussu, & hâc organismi formalitate Intestinis abjudicatâ, in *Calorem* potius transferimus considerationem, quem non modò suprâ magnam tam velocis fermentationis, uti communiter creditur, partem efficienter absolvere posse confessi sumus, sed & idem hîc repetimus, eâ tamen cautelâ, ut non de *Essentiali* æquè, nec *communi* quidem, sed accidentali, externoque prorsus, eoque proprio (accid.) Calore, hoc ipsum intelligamus. Notum enim est tum naturalem tum P. naturalem calorem omnem in corpore, dependere à sanguine & ejus motu vel f. vel p. n., eoque intestino: Unde sequetur quod omnes partes quæ plus sanguinis, & *quidem sub largioribus rivis*, admittunt, plus etiam caloris possideant, seu potius contineant. At verò de Hepate & Liene hoc ipsum maximè verum deprehenditur, quod videlicet purum magis sanguinem sincerumq; contineant, & in specie quidem Lien, qui sanguine arterioso in notabili copiâ turgens, caloris gradu satis eminenti conspicuus erit. Hæc itaque duo viscera Ventriculo adjacentia, præter proprium, ex structura suâ, secundariò quoque huic usui destinari credimus, ut instar carbonum ollam circumcipientium se habeant, quod tanto magis suadet Mechanica convenientia situs eorundem, quatenus suppressorio desuper Igne, (ex principio supra per Experimentum de ossium emollitione stabilito) coctionem seu emollitionem resolutoriam mirum quantum facilitari constat, imò communiter coquis, præsertim verò metallifusoribus notum est

est. Ubi simul, brevitatis gratiâ delineabimus, quæ nonnullis hîc insisterendo opponere placet, nempe 1. non tam Sanguinem quàm *Spiritus* considerandos, qui adhuc majoris caliditatis esse putantur; at in Ventriculo ac Intestinis, ob *nerveam* eorundem tunicam, eminenter dominari creduntur. 2. Si calore tali *ab extra* opus esset, cur hic *Ventriculo* soli potius, quàm simul *Intestinis*, utpote Coctioni pariter destinatis, applicetur? Ubi ad primum, negamus, *Spiritibus* inesse *calorem materialiter vel formaliter*, sed merè *efficienter*: cum ex Phisicis notum sit, quod nec *Tò Movens*, nec *motus* ipse in abstracto, sed *particula minima mota*, sit *Calor*. Ad secundum verò responsione vix opus esse censemus, nam pro diversa conditione *Subjecti Coctionis* seu Cibi, in uno post alterum Intestino, diversâ quoque facilitate rem absolvi posse, quis non videt. In *Ventriculo* itaque ubi masticatione saltem *grosso modo* comminuti, ulteriùs attenuandi sunt cibi, majori utique omnium coctionis organorum *εργεια* in quantitate & qualitate opus erat, quàm post, ubi in *minora* jam tum fatiscere cœperunt.

His itaque hoc modo firmatis, & eâdem operâ ab *influxu Instrumentali ad Formale Coctionis* exclusis Intestinis; Quomodo ad *Materiale* seu *Subjectum* ipsius concurrant, hîc videndum.

Fit hoc dupliciter, primò *Localitate*, quatenùs nimirum *Materiam* seu *Subjectum* Coctionis recipiunt seu *continent*, i. e. *Locum* eidem concedunt, quod *Continentiam absolutam* appellabimus; Secundo, *Motu*, quatenus crassiores Ciborum partes, & superfluas, ad *certum* duntaxat *tempus* detinent, quo finito easdem eliminant, quod *Continentiam respectivam ad tempus*, dicere possemus.

Præstant hoc *duplici* organismi sui *Materiali*, *Cavitate*: & *fibrarum* suarum carnearum *complicabilitate*, quibus utrisque legitimè secundum naturam habentibus, & legitimè ab anima Dirigente adhibitis, tota Essentia Intestinatorum benè habet. Totam rem, tum *Continendi*, nempe, tum *promovendi* historiam, paucis delineabimus.

ARTIC. I.

De Continentia Intestinatorum absolutâ.

Cibi masticati, motu *Oesophagi* musculorum animali, pertingunt in Ventriculum, ejusque cavitati Ultriculari & in magnam capacitatem distensibili, ita intruduntur, ut, dum motus *deglutitionis* terminatur in fine *œsophagi*, seu Orificio superiore Ventriculi, Cibi in cavitatem hujus detrusi, à succedentibus pressi, in fundum & latera Ventriculi expansionem illam, ita inferant ut idem in magnam, pro ingestorum quantitate vel qualitate, molem, secundum dimensiones in latum & profundè - amplum, eis tendatur; idque propterea, quia dictus Ventriculi faccus infrà horizontem amborum sui orificiorum non modò situs est, sed & Duodeni Principium, in stomacho prorsus oppleto, reverà non saltem directè, sed potiùs versus sinistrum orificium reflectendo assurgit; unde prius quàm, à subsequenti pressione, præcedentes ciborum partes & boli, ex ventriculo in Intestina propellerentur, non modò tota ventriculi capacitas ad ultimum distensionis suæ punctum procederet: Sed & subsequentes deglutitiones, ad tantam ingestorum molem promovendam, immensum quantum violentæ essent, necesse foret. Sed tam violentis mediis natura non utitur, placido potiùs
motu

motu ingestorum sufficientem illam quantitatem , post resolutionem debitam celebratam , ex Ventriculo exprimit, & in Intestina , ut se invicem sequuntur , promovet, quæ constant arctioribus cavitatibus , ut videlicet tantò commodiùs , quicquid in Chymo continetur alimentosi, ex tenuioribus quasi ejusdem formati bolis cylindricis, exfugì possit, quæ res cum clara fatis sit, ad Motum potius Peristalticum progredimur.

ARTIC. II.

De Continentia Intestinorum respectivâ ad tempus, seu Motu Intestinorum.

Circa hunc notanda quæ artic. præc. dicta sunt de distensione Ventriculi spatiosâ , quæ circumscribitur tum *consuetudine*, tum etiam *naturali termino*. Ad ultimum hunc rariùs adscenditur, sed *consuetus* communiter servatur, ultrà quem si fiat progressus, Venter ad contractionem suam præmaturam irritatus, eandem minatur , quod *Nauseam* vocamus, & eodem modo hæc sentitur in nimia ingurgitatione esculentorum, atque aliàs imminente Vomitu.

Saturatus itaque pro capacitate sua Venter, ingestos cibos aut totos intra se detinebit perpetuò , donec in nutrimentum toti absumpti sint, aut eosdem ulterius propellet vel emittet (activè, vel passivè.) Non prius; quia in omnibus omninò cibis major pars (compositi) est aliena à nutrimento animali, unde nec totum compositum in alimentum cedere, consequenter quoque intra Corpus Animale remanere non potest; Nec postremum; quia non adest aliquod exfugens vel extrahens. Ergò medium.

Quo ergò modo hoc fiat Instrumentaliter, paucis scrutabimur.

Notatum hoc volo, quod causam hujus *Motus*, (quo contenta Ventriculi ab hoc in reliqua, & ex his invicem in subalterna sua promoventur) *Instrumentalem* potius, quàm *Efficientem*, vel Physicam, vel moralem seu impulsivam, scrutari promittamus. De his enim cum res admodum vel intricata sit, vel sterilis, prolixum esse, supervacuum credimus, quod communis loquendi modus de his aliisque motibus consimilibus satis superque probat. Dicitur videlicet, pro explicatione accuratiori, & quasi per minima, hujus negotii, solet, Cum ciborum coctio seu resolutio in ventriculo contingat per modum fermentationis; hæc verò aciditatem sui generis immediatè comitem habeat, hanc ipsam vellicatas tunicas ventriculi incipere sui contractionem, quâ successivâ, primò liquidiora, tum denique grossiora irrefolubilia adusque totalem organi vacuitatem exprimi. Quod ultimum licet optimè se habeat, præcedens tamen causa contractionis allegata dubia videtur ob duas rationes: 1. quia acetum commune, fermentum pistorium, imò drastica acida, acria, salsa, omnis generis, alvum nequaquam movent, cum tamen plus minùs vehementissima esse deberent purgantia, si acor esset causa contractionis peristalticæ Intestinorum. 2. Motus omnium Intestinorum Peristalticus planè nihil debet tunicis, *neque villo-glandosæ, neque nerveæ, sed solis fibrosis exterioribus*, (quod ex superfluo cuilibet, Experimento Anatomico-Physico facili, ad oculum demonstrabo) At verò ad has ipsas de contentis quid materialiter pertingere possit, quilibet agnoscet, qui meminerit substantiæ Tunicæ nerveæ interpositæ, nempe NIHIL.

De-

Deferamus potius hanc spartam magis immediatè Animæ, tanquàm soli Efficienti omnis motus? Et quidem *Electivè* agenti: cum utiquè ex Priori quoque assertione idem inferatur, nec nisi in causâ Impulsivâ sit diffidium. Prædicta sententia *acorem* hoc nomine recenset, si enim resolvatur ita sonabit: *acor* irritat: *irritatio* est sensus: Sensus terminationis seu *apprehensionis subjectum* est Anima. Tunicæ irritatæ *se* contrahunt; *Contractio* est Motus: qui nulli parti corporis competit nisi subjectivè & merè passivè, soli animæ efficienter: ergo illæ dicendæ *contrahi*, hæc contrahere. Illa irritationem supponit causam contractionis impulsivam; nihil refert, consentiam. Sed causam irritationis, & subjectum eadem quæ allegantur, recipere, per rationes adductas excusamur.

Dicimus potius *Animam* ipsam Intestina omnia in compressione, tanquam eorum tono naturali, conservare, & eandem non-naturaliter ampliatam, restituere; sed occurrunt aliquot statim circà hoc assertum objectiones: 1. Causa contractionis impulsiva per thesin supponitur ampliatio: sine dubio ergò quò major hæc erit, tantò violentior illa, contractio, continget. At, 2. Purgantia non agunt distendendo, cum minima illorum sit dosis, & tamen contractionem, hanc vehementissimè causantur. 3. Flatus, etiam quam maximè distendunt & tamen nulla inde citior dejectio excrementorum, quod nequè 4. à potu, licet largius hausto, evenit. Sed meritò consequentiam prioris negamus, nec enim statim, præsertim si lentis passibus distensio contigerit, inferenda violenta restitutio, sed lenta potius, quia enervata quasi paulatim tunicarum amplitudo naturalis, citatam illam restitutionem non sollicitare potest: quæ tamen utique contingit, si nimis citò soli-

da multa ingerantur, quod subsequens Vomitus testatur: vel si ea nonnihil citius pultescentia fuerint, & per consequens citiori distributioni apta, hujus tamen æquabilitas donec contingat, Cardialgiæ, sudores frigidi, anxietates lipothymicæ; quid in ventriculo agatur, non sinunt ignorari. Ad secundum: meritò distinguimus inter *statum naturalem*, *non-naturalem* & *p. n.* reverà enim hoc omnis Experientia loquitur, quod *sola distensio* Intestinorum nequaquam tantum causetur mali, quantum levissimū aliquod *inibicentum p. n. solidius*: Ita flatibus ructibusq; subinde in variis subjectis mirum quantum turgēt venter, nec tamen inde tantum incommodi; ad distinctionem verò nostram ut deveniamus, cibos, tanquam aliquod contentum *non-naturale* quidem, sed nequaquam *Præternaturale*, consideramus. *Lympham* verò illam, quæ ab assumptis *purgantibus* ex glandulis conglomeratis Intestinorum & Pancreatico ductu elicitur, non modo *quantitate*, sed & *qualitate*, quia à materiis purgantibus plurimum alteratur, jam dudum præter naturalem statum consciscere asserimus, itaque ab animæ *electivè agente*, non minus tunc ejici, quam *sanguinem* v. g. in Ventriculum vel intestina emissum per vasorum Diæresin: Verbo non minus *electivum* hunc animæ actum ejiciendi hâc ratione purgantia & materiam per eadem corruptam, censemus, quàm similem illum actum exprimendi per poros cutis copiosam humiditatem, post assumptum fixum illum & nullo drastico quoquè liquore facilè resolubilem pulverem & Diaphoretici, qui solâ quasi sui præsentia hunc actum impulsivè causari videtur. Quoad *tertiam*, illa nostræ thesi nequaquam contraria satis est, cum ita inferatur per illam: Fit distensio, ergò *totalis evacuationo* fieri debet, & quidem *confertim* seu violenter

Qui

Quis enim non videt, flatuum distensionem utique causari contractionem Intestinorum, quod eorundem citæ *ἀνω & κάτω* expulsiones satis produnt : sed non tam violentam, ut propterea omnia contenta simul migrare iubenda sint, seu quæ totalem restitutionem Intestini proritet. Brevis, *repentina* distensio præter-naturalis est, unde *citò & violenter* corrigitur : *successiva* v. & ita quasi consuetudinalis aliter se habet. Ad quartum causa in aprico est, cur *potus* seu liquorosa distensio alvum non moveat, quia alias vias, per quas ejiciatur ex Intestinis satis citò, præstò habet natura, videlicet easdem per quas chylum amandat, & ipse potus tanquam materies mobilissima, citius in æquilibrium seu æqualitatem, propulsione ex uno Intestino in alterum, redigitur : Licet & ejusdem *nimum conferta* ingurgitatio subita, ejusdem restitutionem violentam ab Efficiente motûs emendicet, unde *Vomitus Bibulorum* in ipso puncto delicti. Adeoque potus nimius nec contractionem non exigit, nec exigit : *Partialem*, seu tandiu durantem, donec vel æquabiliter digestus, vel in vasa ex Intestinis transcolatus sit, *exigit* : *Totalem* verò, omnium Intestinorum, propterea *non* exigit, quia ad eadem non pertingit omnia. Ubi tamen apprimè notandum, quod ea liquorosa, quæ *viscedinem* quandam præ se ferunt, ob quam in vasa impelli nequeunt, in Intestinis stagnantia, utique eorum Systolen seu Peristalsin quèrè maximè promoveant, Unde sic dicta *Humectantia*, alvum quoquè subducere toto die observantur, quod etiam de purgantibus tenendum, quæ adjectis talibus quæ *viscedinem* humorum resolvunt, v. g. *alcalibus fixis*, in vi laxante vel refringuntur, vel eadem penitus cadunt, quemadmodum contrà, & sine his, quæ humores in intestina prolicitos maximè *inviscant*,

viscant, ea *δεγσινοπέε* quoque observantur, v. g. Colocynthis, quæ contenta Intestinorum non viscida præinexistentia sed inviscidata à seipsâ, educit, seu *ob hoc* ejici facit.

Sed missa hâc prolixitate circa *Efficientem impulsivam, instrumentalitatem*, quâ mediante hæc ita peraguntur, evolvimus, & quibus mediis Motus Intestinorum peragatur, perquirimus. Sunt hæc *tunicæ* illorum *fibrosæ*, tum *longitudinalis* tum *transversalis*, quæ fibrarum sui singulorum *crispatione* & contractione, ad conceptum *serpentinâ*, ad modum vasis varicosi, & totius internæ complicationis testium, in majori proportionem factæ, (quale quid ad sensum etiam, in *ranarum*, & speciatim *terrestrium Bufonum*, Intestinis, oculo nudo patet, & simile quid in Intestinis observatum allegat Curiosus illustris Anglus, *Grew, in the comparative Anatom. of Guts and Stomachs of some quadrupeds*) quâ longitudo illarum notabilissimè decrescit, latitudine interim nonnihil auctâ, unde has fibras non confer-tim, sed satis à se invicem distantes, disposuit, ne inde sequi videretur incongruum illud, ut auctâ fibrarum singularum latitudine, antipraxia quædam tunicarum inde oriretur, reverà enim quod tunica recto-fibrosæ decederet in *longitudine*, accessurum esset in *latitudinem*, & consequenter cavi, quod constituit, *amplitudinem*; & in tunica transversali, contrà. Contractio verò hæc ratione *termini*, fit à superioribus versus inferiora: Ratione *temporis*, admodum lenta, & successibus vix sensibilibus, donec continuata peristalsi ad Rectum delata, per idem concurrentibus simul musculis ejusdem, & abdominis, horumque motu voluntario, è corpore humano penitus exprimantur.

SECTIO II. PATHOLOGICA.

De Læsione seu recessu à Statu s. n. Intestinorum.

AXioma hoc est in Pathologicis : *Quicquid partis organicæ Materiale ledit , Morbus est ; quicquid Formale , seu officium ejus , Symptoma.* Brevi hâc determinatione manifestum fore confidimus , quò referendi sint *Morbi Intestinorum* , quò *Symptomata* ; illi nempè *Prioris Classis* erunt , *hæc posterioris.* Cum verò *contraria* sint *secundum idem & ad idem* , in iisdem quibus absolvebatur *Sanitas* partis , quærenda quoque *subjectivè* erit ipsa *Læsio* , quod sequenti modo præstare annitemur.

MEMBR. I.

De Læsione Consistentiæ , seu Morbis , Intestinorum.

In Physiologicâ nostrâ Tractatione *Materiale organismi* Intestinorum censuimus secundum CONSISTENTIAM , Diximus quod sint (1.) *Corpora solida* , (2.) *cava* , (3.) *dissimilaria* , (4.) *in infimo ventre contenta.* Quemadmodum verò tum temporis ad *soliditatem* eorundem probandam sufficiebat *dissimilaritatem* eorundem describere : Ita hic contrà , & cum *Læsio* illorum maximè in *conformatione* contingat , hujus potissimum ratio habenda. Cum autem partes corporis non modò *singula* , sed & *sociæ* sint , & utroque modo lædantur : Primò *morbos conformationis* , deinde *situs* quoque , inspiciemus ,

D

A R-

ARTIC. I.

De Morbis Conformationis Intestinorum.

OMne *solidum*, *trina dimensionis* terminis definiri, nempe *longitudine*, *latitudine*, *profunditate*, notum est, ex quibus, proportionatè ad invicem se habentibus, *figura seu Conformatio*, eaque in *certo corpore certa & specifica* resultat. Hæc quotiescunque in aliquâ sui dimensione, *augendo*, *minuendo*, *depravando*, patitur, *Morbum conformationis* judicamus. Quid horum in Intestina nostra cadat, dum perpendimus,

In *Longitudine* quidem rarissimos, imò nullos hos dari dicimus, præter *contractionem illam in longum*, quæ in Evacuationibus, *ἀπὸ Ventriculo ; κατὰ Intestinis reliquis*, secundum fibras suas longitudinales contingit, Experimento Anatomico facilè oculis exhibenda : Nam, *Procidentia* sic dicta *ani*, ad morbos *situs* potius referenda, ubi etiam ejus mentionem faciemus.

Latitudinis seu amplitudinis morbos quod concernit, contingunt hi vel in *distensione*, vel in *coarctatione*, vel plenariâ *obstructione*. *Prima* contingit vel per simultaneam *ingestorum molem* : vel per eorundem congestionem suprà *obstructionem* vel denique per *Flatum*. Priora cum satis clara sint, *ultimorum* horum optanda esset Pathologia sufficiens, & quæ conciliaret contrarietatem illam, quam originis ratione habent cum aliis vaporibus, excitantur enim frigido, compescuntur calido : Nec *abdominis* quidem, & hinc actuale magis Intestinorum refrigerationem, sed extremarum planè corporis partium, sufficere, imò aptiorem esse huic effectui, videmus. An causa
sa ma-

*sa materialis, juxtâ Sylvium, in pituita viscidâ in Intestinis
 restitante, quæ à Bile oleosâ resolvatur in vapores, ponenda,
 propterea meritò dubium videtur, quia nullus ad hunc
 causandi modum analogismus mechanicus suppetit, cum
 viscida ab oleosis in vaporosum quid resolvi, non constet, al-
 latum verò Exemplum Practicum, non tam ad resolutionem
 talem, quàm calefactionem quam olea & ata efficiunt,
 & quidem totius, referri posse videatur. Willisii senten-
 tia, Pharm. Rat. cap. de Purgatione, proposita, cum 1.
 flatus ordinarium quiddam & quasi naturale esse censeat,
 2. Solos illos qui durante coctione fiunt, leviores proinde,
 per hunc modum fiendi designet, Cholericos verò istos,
 obstructionibus, & coctioni jamdudum peractæ superve-
 nientes, de quibus præcipua est quæstio, non assequatur
 (nisi ubi spiritus animales, pro more, cum aëre seu flatu
 confundit, & flatus Colicorum Tympaniticorum, Spiri-
 tûs animales materialiter esse putat, quod tamen nemo fa-
 cilè crediderit) meritò pro insufficienti remittitur. Nos,
 attendendo quod in flatuosis, communiter quasi, præce-
 dat, quamvis minima, actualis tamen refrigeratio; quam
 subsequitur repentina & momentanea totius, in gradu ca-
 loris, resolutio, cum innominatâ quâdam præcordiorum an-
 xietate, & levi vertigine ac horrore, quæ omnia, recoo-
 pto corpore & redincalescente, plus minùs citò evane-
 scunt, flatusque his omnibus pedissequi, copiosi quoque, &
 totum abdomen distendentes, sæpiùs sine ullâ eruptione,
 recolliguntur, & abdomen subsidere sinunt, uti in proprio
 corpore, ante annum unum vel alterum, sufficienter ob-
 servare licuit; Probabile arbitramur, quemadmodum in
 mechanicis alibi, evaporabilium resolutionem admodum
 promovet frigus ambientis, ex aliquâ parte admissum, v. g.*

ubi ollæ ferventi aquâ plenæ halitus ex folle frigidus insufflatur : Ita hîc quoque si in actu caliditatis repentina caloris resolutio contingat , vaporescere contenta liquida , eosque vapores vel sub tali formâ emittendos , vel æquali in totum ambitum readmoto calore , reconcentrandos ; Ubi tamen in transitu illam suspicionem curiosis ingeniis movemus , eorumque ulteriori investigationi exponimus , quî fiat , *quod ipsi Flatus à peripheriâ quasi in Intestina effundi videantur , nec facillimè easdem vias , quas chylus & potulenta , materiæ aëre multò crassiores , irrumpant , utpote his omnibus , propter distensionem quam causantur , multò fortius pressi.*

Coarctatio quam secundo Loco recensuimus , præter illam , quæ à ciborum in parvâ quantitate assumendorum consuetudine , accidit , nulla est nisi à motu tanquam principio activo , nempe Contractio , de quâ suo loco. Hæc verò agnoscit *fibrarum* ventriculi præcipuè *carnosarum* , *quasi concretitiâ firmitudinem* , pro causâ suâ , quæ inducitur his ipsis , dum illæ in potentialis suæ extensionis actum ejusque ultimum terminum nunquam deducuntur , unde quando id ipsum unâ vice confertim accidit , hæ in continuo , per solam consuetudinem naturali reddito , solvuntur , & hoc ipso *dolorem* causantur , qui licet exquisitus æquè non sit , sed *innominatus* potius , *anxius* , multum tamen patienti faceffit negotii , donec tandem , & si admodum notabilis fuerit excessus , vomitu , vel si minus , distributione assumptorum , affectus solvatur.

Obstructio verò seu *oppletio* , seu *totalis cavitatis quasi abolitio* , oriri solet vel à *causâ externâ* , vel *internâ*. *Externâ* vel *toto genere* , vel saltem *modo essendi p. n. Prioris signa* ex assumptione ejusdem (ut nummi istius ap. Kerkring,

kring. Spicil. Anat. obs. 1.) aut suspitione ejusdem rationali, uti *Vermium*, quale exemplum habetur Act. Nat. Curios. anno XI. seu Decuriæ secundæ primo obs. 118. p. 300. & *signis confirmantibus*, petenda. *Modò essendi* peccare solent *Scybala* indurata, quatenus intestini tum *Coli* cellulis, tum *Ilei* angustis impacta, pressionem, quæ coarctatione Intestini fieri debebat, non admittunt, collectione succedanearum desuper farum, earumque stagnantium *Putrilagine*, Intestinis *erosiones*, *Inflammationes*, denique & *Motûs Peristaltici inversionem*, cumque hoc *fecum Vomitorium*, seu *Ileum* consummatum, portendunt.

Causa interna, respectu videlicet *substantiæ intestinalis*, est vel *Situs* intestini intra seipsum mutatus, cum duplicaturâ sui, quam describit *Sylvius Pr. l. 1. c. 15. & Peyer. de gland. Intest. c. 9. p. 81. ubi simul. p. 83. modum fiendi subjungit*: vel ejusdem *Magnitudo* insigniter aucta, cum *motus Peristaltici* in illâ regione, ob *fibras affectas*, abolitione: Cum verò hæc ipsa à prioribus demum, induci frequentius soleant, nempe *duplicatura* illa ab aliquo solido, Intestinum secum deorsum ferente, aut ejusdem conatui resistente: *inflammatio* verò talis & intumescencia à *fecum* contentarum & *Situs* communis mutati, *aërisque* ambientis frigidi, humores congelantis, concursu; hanc ipsam potius *externam* causam, *situs* videlicet communis *mutionem*, inter causas recensemus, quando videlicet ab *aëre externo frigidior*e pars prolapsa intumescit; & inde reponi nequit propter inclusionem & constrictionem, quam *foramen Peritonæi* per quod elapsum est Intestinum, circumscribit, unde fæces ultrâ hanc stricturam penetrare non possunt.

Lati - seu *Amplitudinis* Morbis, succedunt *Læsiones Profunditatis in solidum*, seu *Magnitudinis*, qui cum consistant vel in *augmento* vel *decremento*, priores in Intestina cadunt, *Tumores omnis generis*, posteriores verò nulli. *Tumores* itaque uti alibi ita hîc quoque fiunt ab *Humorum decubitu & stasi*, quando videlicet *via*, vel iusto *strictiores*, aut ab heterogeneis secum advectis *obturata* eosdem non transmittunt; Hi verò cum duo sint in corpore Universaliores, *Sanguis & Lympha*, ex istius *stasi & fermentatione mixti* concepta, *Inflammationes*; ex hujus, per *stasin* diuturniorem *congelata*, particulis transpirabilioribus privatæ, crassamento, *Scirrhi* oriuntur. Prioribus subjacent illæ præcipuè partes, quas *sanguis* magis immediatè ex arteriis influit, ut *tunica nervea & carneo-fibrosa*. Posterioribus præprimis *glandulae* Intestinorum *conglomeratae* hinc inde conspiciendæ, utpote quibus hanc *scirrhorum*, colluviem satis familiarem esse experientia ostendit. Priorum *Diagnosin* juvant *obstructiones alvi* manifestiores, aut *deglutita solida aspera*, *vermes consueti*, *Purgantia* quantitate vel qualitate *immodicâ* assumpta, dolores *Colici acutissimi*, *punctorii*, *æstus continuus*, *decubitus in alterutrum latus*, vel in *ventrem necessarius*, & *dolorum*, sicubi *flatus* ortus fuerit, ad *clamorem* usque *agri exacerbatio*. *Prognosis* periculosa, licet affectus non adeò infrequens; *Maturè* succurrendum ne in *Gangrenam* cadat pars, cui rei mederi arti vix possibile esse censemus. Posteriorum nulla *Pathognomonica* & certa dantur indicia nisi alvum præter *consuetudinem* sicciorem, huc referre quis velit; Affectus interim periculosus satis, utpote qui facile in *Cancrum* transit, cujus in *Colo* exemplum habet *Sculdet. obs. 61.* qui tamen æquè certum & *Pathognomonicum* signum non præse

se fert, quod cum *Inflammationis* Diagnosi non coincidat; Si verò quàm maximè illud adesset, non nisi *funesta Prognosis* exinde speranda, cum in partibus ignobilioribus etiam, oculis manibusque patentibus, *Cancrum* non frustrà in Medicinâ appellemus: *Noli metangere.*

Recenseri medio quasi Loco inter morbos *Magnitudinis* & *Longi-seu Rectitudinis*, aut *superficiici*, possent Morbi *equalitatis* seu *Exanthemata* illa, quibus non rarò obsita deprehensa Intestina, historiæ fidem faciunt, v. g. *variola, Bubones Anthraces* &c. Sed cum illa tum temporis, & quando retrocedentibus à Peripheriâ ad interiora, supervenit *Colica, Diarrhœa, vomitus, singultus*, in potestate Medici aut amplius non sint, aut *antè profundius actas radices*, ad minimum uti affectus Intestinorum tractati non debeant, hîc quoque Pathologiam eorundem inferere *ἀποπρ* censemus.

Quemadmodum verò partium *solidarum*, tanquam conformati cujusdam certâ figurâ, læsio quoque contingere potest in *Continuo*, ita ut *unitas seu unio totius dissolvatur*; ita eundem hunc morbum Intestinis à *causâ externâ* sæpè imminentem, & certis de causis admodum considerabilem hîc quoque perspicemus.

Frequentius evenit in partibus externis Corporis ut per extrusionem Naturæ seu Animæ Dirigentis, in hujus superficiem deponantur excrementa secundæ coctionis vitiatæ, seu humorum pars quædam specifico modo corrupta, unde *Ulcera* vel *particularia*, vel *Universalia*, ut *scabies, psora, Variola, Bubones* &c. Rarissimè verò, quantum quidem exemplis patet, contrario motu, citrà causam externam, natura utitur, ut non pè materiam talem in Intestina deponat, nisi in *Criticis magis exanthematibus*,
uti

uti paulò suprà monitum. Sæpius à *causis externis* hoc efficitur, nempe *rebus toto genere p. n.* in Corpore latitantibus, vel *externâ vi eidem illis*. *Primi generis* sunt interdum *Vermes saviore*; *Secundi deglutita dura, aspera acuminata, acuta, corrodentia*; *Postremi, vulnerantia, secantia penetrantia*. *Diagnosin* horum quod concernit si *vermes* subsint, difficilis cognitu res est. Quotusquisque enim, in ægro puero licet, & vermibus aliàs satis vexato, audeat determinare, *ab erosione* vermium hoc vel illud, licet atrocissimum symptoma, *certò & infallibiliter* oriri? vel si sciat, quomodo solutionem continui tractabit in concluso? Poterit quidem coalitionem *natura* relinquere. sed viderit quâ *Prognosi*, imò *quo eventu*. *Manifestior* est *Diagnosin* illarum *lesionum in continuo*, quæ à *deglutito absurdo*, vel imminentes vel præsentis deprehenduntur, *Prognosis* eadem cum *Priori*: *Manifestissima* verò quæ *ab extrâ, casim, & latè Patente vulnere continentis*; illata; uti contra quæ *punctim* facta communiter ad Medico-Legales potius, quàm Medicas, *Diagnoses* recidit.

Quod itaque *Vulnera Intestinorum, & lesionem Continuitatis* in genere, concernit, quæri de illis communiter solet, *anne Prognosis eorum sit Lethalis eventus, nec ne?* Pro utraque sententia stant magni Artis Mystæ, quorum aliquos videre est in *Actor. N. C. Decur. II. anni I. obs. Scholio*, à Prænobiliss. & Excell. Domino. D. Volkamero, Patrono nostro observando, allegatos: Nos quid de illis videatur paucis differemus. 1. Admodum distinguendum censemus inter *vulnera*, & inter *ulcera*, utraquæ vel *penetrantia*, vel *secus*. 2. Inter *Locum* *Vulneris vasis majoribus proximior*, vel contrâ. 3. Inter *tempus* *Inflictionis plenis vel vacuis Intestinis*. 4. Inter *Intestinum tenue vel crassum*

crassum. 5. Inter vulnera Intestinorum *grandiora*, cum grandi *abdominis biatu*, & contrà sine eodem. 6. Inter subjectum *Colicis doloribus* alius facilè obnoxium, & contrà. Juxtà hanc normam, 1. *Vulnera Intestinorum ulceribus* sæviora denunciamus, quia in his *sanguinis magis sinceri* affluxus, faciliùs *Inflammationes Gangrænamque* inducit. Quod 2. tantò velociùs contingit, quo propiora & viciniora sunt *vasa grandiora*: Si verò horum unà contigerit læsio, *calamitosum* censemus. 3. Si *tempore plenitudinis* inflicta fuerint, tantò periculosiora erunt, quò magis à præterlabentibus cibis distenta, à *chymo subacidulo, bile*, vel pro conditione loci *fecibus alvinis*, alterantur. 4. Graviora quæ *tenuibus* infliguntur, ob *fibrosarum tunicarum*, in quibus totum negotium *primæ consolidationis* quærendum, teneritudinem. 5. Pejora in subjecto *Colicæ & flatibus* obnoxio, qui consolidationem impediunt, retractant, labia Vulnusculi alterant. Denique desperatiora, quæ citra *aperturam abdominis notabilem* facta, cum motu instrumenti lædentis *contusorio* vel *vellicatorio*, *Inflammationes* quasi in momento inducente; quò referendæ quoque *contusiones ex ictibus sclopetorum, &c.* Si itaque hæ circumstantiæ probè expendantur, in obveniente quocunque casu, *Prognosis* juxta easdem instituire difficile non erit, eamque uti *Rationi, ita eventui* responsuram.

ARTICULUS II.

De Læsionibus dissimilaritatis & Sitûs Intestinorum.

Situs Intestinorum superiùs à nobis divisus est in *situm ordinis* seu proprium, & *circumscriptionis continentis*, seu

E

com-

communem. Ille vel non læditur, vel si id fiat monstro-
sè, Medicam considerationem eludit: Hic verò duplici
modo iterum peccat, vel *intrà* vel *extra limites circumscri-*
bentis abdominis. *Intrà*, vel *naturæ formantis* errore,
ut notum exemplum *ventriculi supra Diaphragma, in*
thorace collocati, ex Illustr. Nat. Curios. Actis prolixius pe-
tenda; vel minùs erroneâ quidem, interim tamen vel *In-*
dividuali s. n., vel *p. n.* Intestini Coli, per *medium abdominis*
volutati, quam Sylvius Prax. l. i. c. 14. §. 11. allegat, maximè
notandam utpote ad Symptomatum *Uterinorum credito-*
rum explicationem, imò *Colicæ* causalitatem, ob facilem
refrigerationem, mirum quantum lucis afferentem.

Extrà abdominis limites mutatur & excedit *Situs In-*
testinorum, vel in *Vulneribus* abdominis, vel in *laxitate*,
saltem Peritonæi, & *rapturâ* Musculorum Continentium
cohæſionis, uti in *herniis Intestinalibus*, quales, à loco,
sunt vel *scrotales*, vel *umbilicales*, vel *Inguinales*: in *Iliacâ*
verò regione, *linea alba* supra umbilicum, infra sterni car-
tilaginem ensiformem (vid. Barthol. Cent. histor.) raro-
res. *Modus fiendi* omnium in eo consistit, ut perruptis
iis *musculorum tunica* fibrillis, quibus hæ fibi invicem co-
hærent, *foramen* quasi quoddam aperiatur, per quod In-
testina, *propriâ gravitate*, *Peritonæum*, cui incumbunt,
exprimere, & *intrà* idem tanquàm sacculum quendam,
prominere soleant, & sub cute exteriori protuberare &
extumescere, & hoc quidem in *Umbilicalibus* & *Inguina-*
libus Herniis, reliquisque recensitis, præter *Scrotales*, per
se tales, (nam & *Inguinales* tandem per accidens fiunt tales) in
quibus modus fiendi ille est; *Tunica vaginalis Peritonæi*,
quæ *testiculum masculum* intra se extrà abdomen continet,
eo loco, ubi cum *vasis Preparantibus* & *deferentibus* ab-
domen

domen egreditur (fatis tenui foramine) iisdem *fibrillis*, quibus eo loco his vasis, seu potius eorundem tunicae propriae, contextitur, *ruptis*, Intestinis, praecipue *Ileo*, incumbibus, viam largitur, ut intra eandem, dilatato pededentim foramine, quò extrà abdomen prodit, elabi, & testiculo illius Lateris socia decumbere possint. *Causae* quæ his malis ansam dare possunt, sunt, quaecunque vel *ab intrà elisionem fortem* & uno momento *violentam aëris*, in cavo abdominis contenti, ciere possunt; aut quaecunque continens abdomen *illisione gravissimâ*, vel *compressione violentissimâ*, secundum aliquam sui regionem, cogere, & contenta aliorsum violentissimè propellere nata sunt. Prius fit, quando *Diaphragma*, (quod in attractione aëris intrà pulmones, cum costis plurimum attollitur, aut potius easdem attollit, quò plus hujus attractum, tantò altius attollitur & quasi tenditur: At si unica vice simul & semel tensio hæc relaxetur) deorsum cum impetu ruit. Eò ipso verò *aërem intrà abdomen contentum*, & repentino hoc impetu non *comprimendum* æquè quam *exprimendum*, vehementer collidit, qui quærens exitum, eundem, quà tenerior est connexio, invenit, & tensivo impulsu vel *fibras processûs vaginalis conjunctivas*, immediatè: vel *musculorum abdominis* mediatè, & interveniente *Peritonæi* in hanc partem impulsu dilatatorio, dirimit. Molestus est hic affectus, & in *umbilicalibus atque inguinalibus*, *refrigerationi* Intestinatorum, hinc *contentorum stasi, obstructionibus*; In *scrotali* verò & hoc, & *tumoribus, Inflammationibus*, indeque tandem *Ileo*, producendis, natus: undè vel secundum *res non-naturales*, & *præservatoriè*, vel secundum *p. naturales*, & *curatoriè*, magna ejus cura utiquè gerenda. Alio modò *Situm extrà corpus*

mutat *Intestinum Rectum*, in *Procidentia* sic dicta *Ani*, quando videlicet *Infantibus*, aliisve adultioribus, *tenesmo* aut *fecum duritie* laborantibus (ut infandum modum quo *Italicis* in oris hic affectus frequens esse dicitur, merito silentio calemus) protruditur pars aliqua *Intestini Recti* extra corpus, ad digiti sæpè longitudinem, multum molestiæ, sæpè & periculi facessens. Refertur hæc à quibusdam efficienter modò in *Expultricem irritatam*, modò in *Retentricem laesam*, *subjective* verò in totum *Intestinum Rectum*; *Instrumentaliter privative* in *lysin* musculorum *levatorum*, quasi hi *Intestinum* detinere impotes, illud ipsum temerè fluctuare permetterent: Si verò consideremus (1) *crassitiem necessariam*, si totum *Intestinum* cum tunicis fibrosis, *duplicatum* propenderet: 2. *Necessarium* vel *musculorum* prædictorum unà & intrà præfatam *duplicaturam* duplicatorum, propendentiam, vel 3. eorundem *continuitatis* & *connexionis*, per *fibras*, cum *substantiâ* *hujus Intestini*, *solutionem*. Hisque conferamus Phænomena 1. *substantiæ* propendentis *mollitiem* & *teneritudinem*, 2. *Methodi restituendi* processum, illam prorsus *teneram* & *mollem* deprehendemus, nempè nihil aliud nisi *tunica glandose seu crustacea* & cui firmissimè adhæret, *nerveæ*, *p. n. laxarum*, partem, à *tunicarum fibrosarum* peristalsi validissimâ & iteratâ detrusam; ubi tamen monstrosa est observatio Excellentissimi Scholiastis ad Act. N.C. dec. II. ann. 1. obs. 113. *procidentie ani Ulnam unam*, *longæ*, utpote quam molem vix totum *Intestinum Rectum* tertia parte æquat, subsequens verò *Colon* nihil huic simile suppeditat, nisi *cellulares* tunicarum harum interiorum coagmentationes, à *ligamento*, quo compinguntur, liberatæ & abruptæ fuisse credantur. *Laxitas* tamen seu *exten-*

tensio in longum p. n. non ultimo loco inter causas numeranda.

Dissimilaritatis morbus, seu numeri partium componentium, ille solus datur, quando in *Diarrhæis* aut potius *Dysenteris* consummationibus, frustula, carnea visa, vel tunicacea quædam substantia cum excrementis ejicitur, quarum illa glandulas *p. n.* auctas & denique ab origine suâ avulsas, meritò supponimus, vid. Peyer. de glandul. Intest. hanc verò reverà tunicæ interioris aliquam portionem, crebris Intestini contractionibus, antea nempe plus minus corruptum à contentorum dyscrasiâ, abruptam statuimus: Quod ipsum licet perpetuò calamitosum non sit, prius verò citrà ullam sæpè subsequenter noxam factum meminerimus, per accidens tamen vel corruptionis Intestinorum Gangrænosa nuncium, vel exulcerationum scirrhorumve imminentium metum inferunt.

MEMBRUM II.

De Continentiâ Intestinorum læsâ, seu Symptomatis eorundem.

S*ymptomata* partium organicarum omnia, tanquam *lesiones actionum Instrumentalium*, causas agnoscere, vel *Instrumenti*, quo fieri debebant, vel *principii illius Activi* quod *movere* debebat, *morbos*, ex *Pathologicis* notum est. Intestina, ut *partes organice*, cum pariter certo actui destinantur, ita ipse quoque vario modo patitur, causâ in *Organi Morbo* quærendâ. Quemadmodum verò *officium seu formale Organismi* illorum posuimus suprâ in *Continentiâ*, eaque vel *absolutâ*, vel *respectivâ ad tempus*, quam *Motu Peristaltico* absolvi statuimus; Ita harum quo-

quæ *læsiones* secundum *causas* suas enumerare & explicare satagemus.

ARTICULUS I.

De Læsionibus Continentiæ Intestinorum Relativæ.

Duplici modo hæc læditur, nempè à parte *Relati* & *Correlati*, seu à læsione *Continentis* & *Contenti*. *Prima* contingit in *solutione continui* à causâ vel *externâ*, vel *internâ magis* (ut *erosionibus*, *apostematis fistulosis*, item *obstructionibus*) *Posterior* à *contenti* vel *toto genere*, vel *existendi*, vel *solo Effendi modo*, *p. naturali* constitutione. Referri huc à quibusdâ posset *fecum* effluxus involuntarius, sed cum ille dependeat à *læsione motûs tonici sphincteris* ad sequentē Art. eundem reservamus. Quod itaque *Contenta* attinet sunt illa *prioris generis* vel *deglutita*, quæ si *hamulata*, *acuta*, *rodentia*, *punctoria* sint, nihil boni ominantur, quale quid *Culter ille Borussicus*, tot scriptis celebris; item *fistula musica*, feliciori tamen eventu per anum reversa, *ap. Barthol. C. anat. 1. obs. 59.* loquuntur; *penna anserina* per duos annos molesta in ventriculo, dein quasi evanescens; *metallica*, *cultri cum vaginâ*, *chalybs exacuatorius*, *pes lebetis aenei*, locis inconfuetis, per ulcera redeuntia, memorantur *Zodiac. Gall. Blegny an. 1. mens. Febr. obs. 4. & Majo obs. 2.* Vel sunt *intrâ corpus* ex *feminio* specifico, *communicato*, exorta, uti *vermes*, quorum alii *Ascaridum*, alii *Lumbricorum*, alii cum addito *Latorum*, *teretium* &c. nominibus noti sunt, quorum monstrosa interdum figura & longitudo, uti ex Autoribus passim; ita nobis exemplo nota, qui *Lumbricum novem ulnas* longum, mortuum ex Intestinis extractum, novimus. Molestissimi hi sunt hospites,

spites, & *Symptomatum* æquè ac *Morborum* vel contumaciorum vel atrociorum architecti, si tamen *Diagnosticè* saltem se prodant, *Eventum* æquè atque *modum* ejusdem innoxium pollicentur in curâ. Existendi modo peccat præcipuè Sanguis sincerus, vel Diæresi, vel Anastomosi vasorum effusus, ut in Dysenteria verâ & nothâ evenit. *Essendi modo p.n.* peccant *faeces alvi*, quocunq; modo vel *imperfectæ*, vel *corruptæ* *Imperfectæ* sunt in *Lienteriâ*, ubi nullo modo cocta, sed quemadmodum ingesta, per anum redeunt assumpta. In *Cæliacâ*, ubi non nihil quidem cocta seu pultescentia, sed non sequestrata à chylo laudabiliore, nec specificâ istâ putrilagine in Excrementorum crasin transformata, excernuntur. *Corruptæ* sunt in *Diarrhæis*, ubi Sero p. n. dilutæ, *foetidæ*, *aruginosæ*, *nigræ*: aut *aridæ*, *duræ*, in *Obstructionibus*, peccant. Quæ ipsa verò, quia coctionis partim vitiis, ut priora: Partim *febrili crisi*, uti *Dysenteria vera sanguinea*, debentur, specialem sui tractationem, nisi in quantum *Intestinatorum continentium* tum *morbis* tum *Symptomatis*, *causam continentem* suppeditant, hic non merentur. *Morbis* autem Intestinatorum *in continuo*, *profundo* seu *magnitudine*, & *dissimilaritate* producendis apta esse, ex singulorum recensione suprâ præstitâ clarum est. *Symptomata* verò quæ producant, *Motûs* præcipuè *Læsiones* sunt, de quibus agere jam instituimus.

ARTIC. II.

De Læsionibus Continentiæ respectivæ ad tempus seu Motus Intestinatorum.

S*ymptomata* omnia cum consistant vel in *augmento*, vel *defectu*, vel *depravatione*, in Intestinis quoquè nostris

stris hæc ipsa Symptomata Motûs sub has classes referenda,
& ex iisdem censenda erunt..

In excessu læditur in omnibus alvi fluxibus, seu dejectionibus liquidis, crebris, aut, sine etiam materiæ successu, vanis conatibus molestis. *Causa immediata* horum est *contractio* crebra intestinorum, & hæc quidem *instrumentalis*: *Principalis* verò & *activa*, principii illius quod *Motus* in Corpore efficit *irritatio* pro excussione peregrini cujuscunque, vel *in substantia*, vel *in cavitate* Intestinorum hærentis. *In substantia* Intestinorum hærent nonnunquam *Apostemata* & quæ hæc præcedunt, *Inflammationes*, quæ utraqûe tamen *Motum Intestinorum* augere, si vera loquimur, rarò observantur, nisi in *solo Tenesmo*; quod enim in dissectis aliquibus largissimâ & diuturnâ *Diarrhæa* confectis Intestina alicubi rubentia & Inflammata compareant, effectus potiùs, quàm causa morbi censendus est. *Intrâ* verò *cavitatem* eorundem contenta frequentissimè his malis ansam præbent, nec tam *Materiale* organismi seu texturam Intestini, quam *formale* lædendo, *alienitate relationis*, principium illud movens, (quod alii *Spiritum insitum*, alii *Archæum*, alii *facultatem expultricem*, alii, sine dubio optimè, *Animam* actionum præsidem, vocamus) *irritat*, & ut *formale* Intestini Organicum alterum, nempè *Motum assumat*, pro ejiciendo hoc à *relatione Continentiæ* adeò alieno, seu in Intestinis nequaquàm detineri debito, urget. Cum verò de his ipsis *Contentis* artic. modò præcedente breviter locuti simus, hîc illud saltem addimus, quod eorum aliâ quasi *magis specificè*, alia verò *minûs*, hoc ipsum *Symptoma* præstent. *Prioris generis*, sunt, *Critica* illa Deposita, quæ à *Natura* has in partes, licet *motu deteriori*, detruduntur, quæ, dum hoc ipso

ipso *anima vitaliter agenti seu Naturæ* contraria depre-
 henduntur, in hoc nobili ejusdem organo ab eâdem non
 tolerantur, sed in ipsam cavitatem effusa, ex hâc eadem
 quoque, contractione fibrarum, tanquam Instrumento
 ordinario, ejiciuntur. Dicuntur hæ propriè & si reverà
 tales sint, *Diarrhæa Critica*; Si verò, ut diximus, deterio-
 ri Motu hoc fiat, ut si *exanthemata* quâcunque de causâ
 retropulsa fuerint è circumferentiâ, *Diarrhæa Symptoma-*
tica. Peculiari nomine insignitur illud *Diarrhæa Critica*
 genus, quando ex assumptione inordinatâ *fructuum horæo-*
rum, per specificam horum corruptionem, inducitur Mas-
 sæ sanguineæ fermentatio quædam singularis, dum videli-
 cet partes horum fructuum mustaceæ, eidem permixtæ,
 fermentatione sui, præ coctionis mediis, invalescente,
 sæviorem tantò quàm purgantia venis infusa effectum e-
 dunt, quantò his *subtiliora & spirituosiora*, tanquam fer-
 mentum quoddam, existunt. Unde primò quidem se-
 rosam quandam colluviem, sed, non aliter quàm à *colo-*
cynthide, *albuginescentem & glutinescentem*, in Intestina
criticè à Naturâ semovendam fabricantur; quâ tamen
 exanthlatâ viis hoc actu vel distentis vel solutis, *specifici*
 producti defectum, tandem *merus sanguis* supplet.
Dysenteria nomine satis notus, nec rarò funestus
 est hic affectus, nisi Febris, seu effervescentia illa fer-
 mentativa sanguinis maturè compescatur. Minùs *specificè*
 hoc præstant *contenta* Intestinorum *ordinaria* minus per-
 fectè elaborata, ut in *Lienteriâ*, *Celiaca*, ubi tamen notan-
 dum, quod & illæ, si *per Essentiam* oriantur, inter *fluxus*
alvi seu *Continentiam respectu temporis læsam* non perti-
 neant, cum non æque *tempore excernendi*, quàm

solo modo effendi tunc peccent, ut experientiâ notum est.

Symptoma quod in defectu accidit Motui Intestino-
rum, unicum est, *alvi constipatio* seu potius *obstructio*,
quæ à causâ vel positivâ oritur, seu à parte continentis, si
videlicet hoc comprimatur, ab incumbente utero in gravi-
dis, herniâ scrotali incarceratâ, tumore intestini notabili-
ori oborto; vel à causâ privativâ, nimirum contenti im-
mobilitate, quæ accidit, quando *fæces alvine*, quæ liqui-
diores esse debebant, ut non tam supernè solùm, quàm in
ambitu quoque, desuper, premi atque ita propelli pos-
sint, sicca, dura, intractabiles, evadunt. Accidit hoc non-
nunquam ab abusu adstringentium, siccorum imbibentium,
nonnunquam & à concursu defectûs lymphæ, per sudores
exantlatæ, per meditationes consumptæ, aut justò glutinosi-
oris etiam substantiæ. Hic affectus, cum Inflammationes,
& Ileum certò certius pedissequos proritet, maturam me-
delam indicat.

Depravatio motus Intestin. contingit ratione termi-
ni qui cum semper s. n. sit à superioribus versus inferiora,
nonnunquam invertitur, & in contrarium versus superi-
ora videlicet, terminatur, quod si solo in ventriculo, aut
Intestino ad summum duodeno, vel à causâ externâ, ut
Emetico abusivè assumpto, fiat; generali *Vomit* nomine
insignitur: Si verò ab inferioribus usque Intestinis, Ileo
imprimis, exantlata, per superiora redundant, *faculenta*
& *fæda*, contenta, obstructione causam suppeditante, Ilei
seu *Volvuli* appellationem sustinet. Ultraque eadem est
affectio, nec nisi solo termino à quo differunt. Quemad-
modum *Purgationis* καὶ τοῦ specificam quandam, & à priori
imperceptibilem, corrumpendi contenta corporis fer-
men-

mentescientiam agnovimus, quâ hæc ipsa ita immutentur, ut per Intestinatorum potius *Emunctoria* à Naturâ apta judicentur evacuari, ita *Vomitoria* quoquè vel *internæ*, vel ab extrâ assumptæ, *cause continentes*, quæ omninò interdum, quod imperscrutabile, à solâ *Phantasiâ* fabricatæprehenduntur, gravissimos nihilominus effectus excitant. Quæ enim de *viscido sulphure*, de *stimulo vellicante*, de *acredine fundente*, de *rubefactione attrahente* purgantium *ἀρω & καλῶ*, dicuntur, vera quidem sunt omnia, sed *formalitatem* eorum non exhauriunt, non enim propter horum vel unum, vel omnia hæc *purgantem* effectum edere ex eo patet, quod plura alia dentur qualitatibus hisce sigillatim prædita, & nec sola, nec omnia contemperata, effectum hunc producere valeant, unde *¶* illud *sui generis*, *vellicatio sui generis*, *acredo fundens sui generis*, *rubefactio attrahens sui generis* sine dubio censenda erit. Sed accuratiori & prolixiori indagationi, cum *D E O* & die suscipiendæ, hæc reservamus.

ARTIC. III.

De Symptomate peculiari, Sensibilitate Intestinatorum.

S*ensum* Intestinatorum s. n. *exquisitum* non inesse, *Experientia* suadet, qui tamen p. n. exquisitissimus, *acutus*, *lancinans*, *anxius*, oritur, eâdem teste. *Doloris* nomine hic venit & reverà id ipsum meretur, siquidem hæc, si ulla, *tristis* est sensatio. Unde fiat difficile quidem est determinatu, sed magis *quomodo* fiat. *Nervis* eundem adscribere proptereà oculatiores nostri seculi *Anatomici* verentur, quia plenum his *Lien*, plenum *hepar*, & *glandula* omnes, sensum nesciunt. *Alicui Tunicarum* hanc affe-

ctum tribuere ex eo religio est, quod non modò superiorum tenuiumque Intestinorum *lesiones* quæcunque, *contorsiones & convulsiones*, in *Vomitu*, nihil tale exquisitum fistant, sed & deprehensa in *Ventriculo* apostemata, *inflammationes*, imò totales ejusdem corruptiones (siquidem fides est observationi Cl. Saltsmanni,) citrà ullum talem accuratum sensum, seu *dolorem*, cæterum morti inducendæ sufficientia, reperta sint. *Proprium* itaque aliquid hoc in *Symptomate* quærendum quod ita præstamus. *Colicam*, appellant Medicorum Scholæ hanc dolorosam affectionem, à subjecto, per indicationem ægrorum & cultrum Anatomicum deprehenso *Intestino Colo*, quod in hâc passione vel *Inflammatione*, vel *tensione flatuosâ* affici, vel *erosione* vellicari, omnis Experientia confirmat. Quâ verò præcipuè sui parte hoc patiatur disquirendum. Ex *tunicis communibus* constare, in parte Physiologicâ dictum. *Glandulis* (miliaribus æquè ac lenticularibus) obsessum, ibidem pronunciatum; Præter hæc verò omnia, *tendine* quodam seu *ligamento* instructum, quo *tunica nervea & crustosa* in certis rugis, & quasi *valvulis*, detinentur, ibidem dictum. Quemadmodum verò partibus *tendinosis* aliæ in corpore sensibiliores non dantur, utpote quæ gravissimas *convulsiones* producere facili irritatione invitantur, *dolorumque atrocissimorum* genuina subjecta sunt. Ita censemus ex illatis, *tendinosum* maximè hoc ligamentum sensûs hujusce subjectum organicum esse, & tum *tensione* sui p. n. tum *arrosione*, tum *Inflammatione*, acutissimum illum plus minus sensum organicè & primò recipere. Nec *Patbologiam* huic rei prolixiorẽ quis expectet, cum præterea *nervi* sexti paris in hoc intestinum disseminati, consensualibus exinde oriundis Symptomatis, plus

plus satis causalitatis sustineant. Cæterum pro affectus hujus & explicatione & curâ suffecisset omninò, imò subinde melius esset, uno & communi nomine in utroque sexu eundem appellare, nec *in fœminis utero* adscribere, à quibus ipse ne per *consensum* quidem afficitur, nisi *Symptomatum* ultimâ Syndrome, longâ *causarum consensuumque* decompositione, idipsum deniquè, licet rarius, eveniat, *de quo tamen alio tempore, vel verbis, vel literis, apodicticè differendi cum DEO erit occasio.* In factò verò, à quânam causâ continente deducenda sit *præsens Colica*, ex signis, suprà pro *Diagnosi morborum amplitudinis & magnitudinis* allatis, elucescet. Interim ab omni sensibilitate reliquas Intestinorum, & præcipuè *membraneam, nerveam* dictam, in totum propterea non excludere possumus, quia *ex Inflammationibus Ilei* quoque Intestini, satis perceptibilis confurgit dolor, *siquidem Colo potius eundem adscribendum nemo sustineat supponere, quod tamen probabiliter præstare tam arduum non putamus.* Et hæc pro *Patbologiâ* Intestinorum nostrorum breviter proposita suffectura speramus.

SECTIO III. PRACTICA.

Quemadmodum *Patbologiam* Intestinorum ὡς ἐν κύκλῳ proponere hætenùs sustinuinms: ita huic *Praxeos administrationes* superstruere, *rationaliter & secundum Indicationes debitas*, in præsentì accingimur, quod quâ methodo præstituri simus, hîc paucis prælibamus.

Causas continentés Symptomatum esse Morbos, in partibus organicis, ex Pathologicis communibus repetimus. At verò prout communiter tractantur affectus Intestino-

rum non semper hoc attendi à quibusvis solet. Frequentissimè hi sub *Symptomatibus & actionibus læsis* imponunt, nisi accuratissimè *Diagnosin & circumstantias Patbognomonicas* attendamus; quamvis & hæc hæc in re satis sæpè fallacia deprehendantur. Unde pro *Indicationibus*, tanquam *unicâ agendi Cynosurâ*, benè eruendis, *Morborum* suprâ recensitorum *numerum, Essentiam, & signa*, benè perpendenda denuò monemus, ex quibus deniquè *Indicata*, debita spontè resultant, & *Praxis rationalis Curam bonam* pollicetur. Quod ipsum ut nos quoque præstemus, *Morbos* primò Intestinorum tollere satagemus, utpote quibus sublatis, ceu causis, *Symptomata* ultrò fatiscunt, nec eorum ulla interim remanebit *Indicatio*, nisi *Urgentia*, ut suo loco patebit.

MEMBR. I. Artic. I.

De Læsione Consistentiæ Intestinelorum seu morbis Conformationis eorum.

INter morbos itaque *trina dimensionis*, negatâ *longitudinis* læsione, *amplitudo aucta* occurrit seu *distensio*, quæ cum oriatur à *causâ continente*, vel *solidiori*, vel à *flatuosa* solùm; utraque hæc sui *ablationem* indicat, quod in priori fit *evacuatione* simpliciter, aut *Symptomatum* ad minimum *coërcitione*: In posteriori, *discussione & reductione in substantiam concentratiorem*. Pro *evacuatione*, si *distensio* affecerit *ventriculum*, in facto cibi *ximii*, *wann man sich überessen hat* / *Vomitorium* quodcunque exhibitum negotio satisfaciet, v. g. *Œri Emet.* gr. i. ad jv. vel: *℞ vitæ* gr. ij. iij. Si verò in *inferioribus* jam tùm Intestinis hæreat collecta *fæcum moles*, *obstructione* coacervata, duplex

plex tunc Indicatio, *primaria* hanc referendi, *secundaria*, illud quod ab hac detentum est, maturè educendi; de *priori* paulò post; *posteriori* verò purgans quòdcunque velitatur, inter quæ tamen *Ialappa* in Essentiâ, *scammonium* in quâcunque formâ, reliquorum omnium saporem, molem, operandi modum compendiosè & jucundè sistunt, præcipuè cum ☿ ☉lati, ☿☿ri additione, *scammonium* satis mitescat.

Si verò *Symptomata* quis saltem *mitigare* intendat, spe fretus, *concoctione* & *distributione* assumptorum successivâ, affectum præsentem, qui sine hoc unius saltem vel alterius horæ est, solutum iri, ille potiùs nihil agat, quam *opiat* & aliis *narcoticis*, *Concoctionem* & *digestionem* turbet; cum hæc iis saltem casibus scribamus, ubi *anxietates cardialgice*, imò *lipothymia repetita*, affectum hunc atrocem reddunt, quale exemplum bis accidisse meminimus; levius verò malum ne *Symptomatum* quidem mitigationem meretur.

Flatûs discutientia & *reducentia*, laudantur *Diaphoretica positiva*, seu *incalescentiam actualem* totius Massæ sanguinæ, citrà tamen *Spirituum* turbationem, augentia, ubi ☿☿ri, est instar omnium; cui succedunt *Olea destillata*, ob *febrilem æstum* minus quàm ille exoptabilia; & præ his convenientes *aqua oleosa*, *Salvia*, *mentha*, *melissa*, *matricaria*, *cortex citri*, *flor. aurant.* item *simplicia hæc eadem*, *radices acori*, *galanga*, *Zedoaria*, inter quas *galanga* ob blandam *adstrictionem* præcipuam laudem meretur: tum *aromatica*, *Zingiber*, *piper* præcipue *oleum ejus destillatum* unâ vel alterâ guttâ, repetitis vel simultaneâ vice; in specie *Cuminum*, *anethum* & exinde præparata. Qui resitantem post exhalatos vapores *viscidam* timent *materialiam*

riam, ex alio capite remedia petent, uti & *tonus* Intestinorum, post evacuationem *distendentis*, *adstringentibus* & *nervinis* roborandus, inter quæ posteriora *Vinum* mediocriter generosum *calidum* cum *Cinamomo*, *caryophyll.* &c. assumtum, commendari meretur.

Obstructio meatûs seu amplitudinis, sui *Reserationem* per *causæ continentis* ablationem indicat : quæ si sint *feces*, harum *emollitio* ex Membri secundi artic. I. *de relato Continentia peccante* petatur : Si verò *decubitus alicujus partis*, *situs* hujus quocunque modo mutetur. Si *hernia incarceratio*, hæc restituatur : Si assumtum *t. g. p. n.* proportionem *Prognoseos*, *Evacuantibus* tentetur : Si denique *morbis magnitudinis seu tumor*, ex sequentibus illi prospiciatur. Præcipue verò *maturè* hæc omnia fiant, ne consummatum malum *Ileum* & *Gangrenam* partis inducat.

In *Magnitudine auctâ* cum *imtemperie causæ continentis calidâ* (quæ à *stasi* humorum *materiam*, à *corruptione* verò eorundem, *formam* mutuatur) indicantur *resolventia*, *discutientia*, & *corruptioni resistentia* ; cum verò loco affecto immediatè applicari hæc non possint, sed ad eundem non nisi in minimâ proportionem, nec sincera amplius appellant, internè nudâ *Diaphoresi* res tentanda, ut videlicet motu in totum violentiori inducto, hæc quoque particula ejus segnior, in eundem corripiatur : ubi tamen *topica externa* suum quoque *Symbolum* conferunt, quotiescunque locus affectus in regione *gastricâ* & *confinibus digito ab egro designari potest*, in quo tota hujus topici indicatio fundatur. *Materiam remediorum* suppeditabunt internè *privativa* potius, ut vocant, *Diaphoretica*, præcipue *marina*, & inter hæc eminentes *oculi cancri*, quæ videlicet absor-

absorbendo omnem acorem (qui exacerbare inflammations, assumpto vino, aceto &c. deprehenditur) *serum fluxilius*, & ita dilutioni aptius, reddunt, simulque *Urinam* educendo, revulsioni materiæ stagnantis, imminuto quanto totius, conducant. *Salina* verò vel *fixa vel volatilia*, *alcalica*, ob facilem sui in *salsum* degenerationem, in nullis *Inflammationibus* commendare sustinemus, qui ab iisdem, ut & nominatim spiritu Θ $\times$ ci, adhibitis, semper *æstuum* & *dolorum exacerbationes* reportavimus. *Camphoram*, omnium *Inflammationum Tyrannum*, hic quoque commendamus, nisi ægri *Idiosyncrasia* refragetur. *Myrrhata corruptioni* obicem ponent. *Topica externa* alii alia commendent, nos $\forall$ *mediocriter rectificatum*, cum linteis quadruplicatis *calidè* appositum, egregiè se gesturum spondemus. Pro varietate *Loci affecti*, si nimirum ille fuerit *Intestinum Colon*, prodesse *Clysteres* merè *emollientes*, c. albb. ovor. conquassatis, absque stimulo, modo iisdem, suppuratio in abscessum non proritetur. $\oplus$ *iatum in clystere dissolvendum* commendamus. In *Diatâ victus sit tenuior*, *acida*, *aromatisata*, *vinum*, vitentur. *Alvus* ordinariâ in mobilitate teneatur, nec tamen facilè irritetur. *Refrigerationes*, potusque *frigidus* vitentur. *Opiata* sine *Diaphoreticis*, imò verò citrà *urgentem* dolorem, nunquam propinentur; *Cinnabarina* potius *Anodyna* fixis prædictis sedulò jungantur. Si ex *concussione abdominis*, *gravioris Inflammationis* oriatur suspicio, *Venæ sectio in superioribus*, brachiis, *revulsorio* scopo satisfaciet.

Frigidi Insensilesque Tumores Intestinorum intrâ *abdomen*, quemadmodum difficillimæ *Diagnoseos*, ita *Cure* raro offeruntur; Si tamen sui præbeant suspicionem, *Catharticalibus*, *Diaphoreticis*, *Diureticis*que tentanda. De *Scirr-*

rbo idem iudicium, cuius *emollitio* partim in *topicis exter-*
nis partim *lubricantibus*, *humectantibus*, *emollientibus*, *in-*
ternè adhibitis ponenda, eâ tamen cautela, ut *irritationes*
& effectivæ refrigerationes Intestinorum sedulò caveantur.
 Conveniunt itaque *Essent. succin. Myrrh. ði. Diaphor. oc.*
Cancr. ad levem sudorem: *Lenientia seu Laxativa Infusa*,
 leviter *Sennata &c.* victus *humido-gelatinosus*, juscula seu
potus mucilaginosus, mellitus, &c. Extrâ abdomen in *her-*
niis incarceratis, *fotus* humidus vel simplex, vel ex simplic.
discutientibus, *flor. chamomill. malvæ, sem. lini, fursur.*
cum vino, +, lacte, coctis.

Ad *lesionem Continuitatis* dum accedimus, exactè
 perpendendam repetimus *Diagnoseos* rationem, an nimi-
 rum eadem *plus minus* vel *certa* vel *dubia* sit: item quæ
 de *Prognosi* eodem loco diximus. *Vermes* itaque vel læ-
 dentes, vel in suspicione, læsuros quod attinet, trucidantur
 horum communiores *amaricantibus*, quorum longum
 Catalogum vid. in *Valesci de Taranta Philonio pharmac. p.*
498. præcipuè *myrrhatis*, *aloëticis*, continuatò assumtis;
specificè semen santonici, & secundum quosdam *Corallina*:
 Certissimè *argentum vivum* vel in *aquâ* coctum, quæ co-
 lata exhibetur, *segnior*: vel cum *saccharo* pulverisato per-
 mixtum pondere unius vel alterius grani; vel sub nomine
ðii dulcis, qui tamen legitimè *preparatus esto*. Trucidati
 tanquam *contenta toto genere p.n.* tractentur.

In *lesionibus continui à deglutitis absurdis*, cibi *εὐπέντε*
 largior assumptio, quò *Intestina* distendantur, item *pingui-*
um & lubricantium usus, *Præservativè* commendandus.
 In læsione verò effectivè sese manifestante, circumstantiæ
 probè ponderandæ, ex quibus sicubi salutis spes affulgeat,
Intestina quoad *internè* fieri potest, *Clysmaticâ* demulcen-
 tium,

tium, lacteorum, cum ꝑ. *hyperici, lilior. albor.* injectione, nonnihil veluti *distendenda*; *Supernè* quæ inflammationi & hemorrhagiis conveniunt, & inter eadem *Euporisti olei Lini*, assumptio, suadenda, *causæque continentis* eductio sollicitè expectanda. Quâ obtentâ, *traumatica* paulò post dicenda in usum vocanda.

Vulnera Intestinorum quod concernit, probè expendendo circumstantias *Prognosticas* suprà exquisitè propositas, respiciendum erit ad *indicationes Vulneris* quæ talis, quæ consistunt *curativè* in *consolidatione*, *præservativè* in *Symptomatum* concurrentium & *morborum* complicatorum *præcautione*. Horum atrociores cum sint *Hæmorrhagia & Inflammationes*, utrisque prospiciendum erit. His, ex paulò antè dictis; Illis, *adstringentibus*, terreis, absorbentibus, v. g. *Martialibus c.* — *Θ*is paratis, *Tincturâ Stypticâ* *⚄*is *⊕*li *flor. Hamatit. Terrâ sigillat. Bol. armen. croco* *⚄*tis *adstring. Ess. Ⓞ*l. *⚄*tis c. & co addito, flavescente; In gravioribus, revulsio per V. S. in superioribus, commendabilis. In levioribus verò præcipuè *Myrrhæ Mastichisque* liquaminibus, cujus posterioris exemplar est apud *Rolf. Meth. Comm. L. 9. Sect. 1. c. 1. p. 739. ex Masticholog. Strobelberg p. 98. præparatum ex Mastich. elect. p. 1. ol. olivar. recentis p. V.* ad dissolutionem *mastichis* coquendo; cui posteriori commodè substitui posse *oleum Lini*, & coctionem in vase clauso perfici, monemus. Si verò latè *patens* sit *vulnus abdominis*, ita ut per idem *Intestini* pars vulnerata propendeat, salubrior erit *Prognosis & Vulneris* simpliciter attendendæ *Indicationes*, nempe *combinationis* labiorum & *coalitionis*. Pro *priori* ne *consuitio* si opus fuerit, ipsa horrescenda; Pro *posteriori* verò *balsamus* *⚄* *terebinthinatus*, vel *myrrhæ Essentiâ* permixtus, curæ caput censendum. Mirabilia circa tales casus experimen-

ta hinc inde prostant, inter quæ meritò citamus *Zodiacum Gallic. Blegny anno 1. mens. Jan. obs. 5.* ubi Intestinum Jejunum, ad longitudinem transversæ digiti vulneratum pro-
pendens, insperfo solo *terebinthina cocta* pulvere, repo-
situm, æger que restitutus. *Beccherus tractatulo vernaculâ*
linguâ Conscripto, fluge Thorheit und Nârrische Weiß-
heit / intestina porcelli ad *spithamalem longitudinem disse-*
cta, confuta & restituta memorat, in quo tamen experi-
mento id unum moneo, minus tribuendum allegato ibi-
dem & curæ caput credito *fali*, sed potius innoxiam inte-
stini scissionem, consuitionem, prætereà in tenello subje-
cto, attendendam. Similia verò plura videri possunt a-
pud *Schenk. obs. medic. l. 3. f. 421* ubi in specie de *Intestino-*
rum tenuium portionibus per Vulnera & abscessus ablatis,
superstitibus agris, legere est. Item *Paræus l. 9. c. 33.*
vulnera Intestinorum curata memorans videri potest, nec
minus *Scholion Excell. Volkameri ad obs. 20. Decur. II. an.*
1. Actor. Nat. Cur. huc trahendum.

De Intestini verò *Recti & proximi Coli ulceribus, vul-*
neribus, & similibus *soliditatis affectibus*, hîc repetimus
quæ suprâ dicta sunt, nimirum commodius eadem tractari
per Clysteres, herbis *traumaticis*, oleo *hyperic. tereb. in-*
vitell. ov. dissol. prægnantes; & addimus pro cautelâ in
Recti exulcerationibus & excoriationibus, si ad *consolidatio-*
nem res spectet, *parietum coalitionem* omnibus modis præ-
cavendam, quod *exsiccantibus traumaticis* ex fîno, quâ-
cunque formâ, paratis, & aquis appropriatis, vel decoctis,
dilutis commodè perficitur.

ARTIC. II.

De Læsione Conformationis respectivæ seu Situs, Intestinorum

Situs Intestinorum mutatus sui repositionem nudam exigit;
Pro-

Processus vero per quem erumpere solebat, vel per *rese-*
ctionem efformati *sacculi*, vel per *obstructionem* cum *fasciâ*
appropriatâ, *curatoria* vel *preservatoria* tractatio hujus
capitis non est. Sicubi verò à *refrigeratione*, *attritione*,
concussione, tumefactum, in *herniis scrotalibus* incarceretur,
 nec per angustum suum foramen retrudi valeat mole
 auctum, *topicis discutientibus* proprio loco suprà memo-
 ratis, tractandum, & ita *repositioni* aptandum erit, quæ et-
 iam *spontè* & citrà manualementem operam, vel *balneum* vel *le-*
ctum intrando, succedere solet.

Procidencia ani repositionem sui, & partis *laxatae to-*
num restituendum indicat; *prius* perficitur *manu* blandâ,
posterius medicamentis *adstringentibus*, quæ pro variâ sui
 forma externâ variè agunt; Si in *fortibus* fiat applicatio,
 manuali operatione interdum planè non opus est, sed ex
 seipso retrahitur pars prolapsa, præcipuè *brevior* existens.
 Unde hoc casu *decoctum vinum* mediocre cum *balauft. ma-*
licorio, *rad. rub. tinctor. ros. rubr.* convenit, & totis *Insess-*
sibus supersedere posse facit. In *formâ siccâ* conducunt à-
 sperisio *Cerussa*, *Croci* & *tis*, *gallar Mastichis* præcipuè; cu-
 jus etiam, ut & *succini* & *asphaltis*, *suffitus* commendantur.

MEMBR. II. ARTIC. I.

De Symptomatum seu Læsionibus Contin- tiæ Intestinorum, & quidem I. Relativæ.

C*ontinentia Symptomata* cum suprà distincta sint in ta-
 lia *relati*, Intestinorum; & *Correlati*, *contenti*, *fecum*:
illa evanescent *causâ propriâ*, *continuitatis* morbo, ablatâ;
hec verò ordine discutientur sequenti. *Contenta* toto ge-
 nere p. n. ab extrâ immissa *solida* & *fluida*, *acumine* vel *a-*
credine prædita, tolluntur, *prima* alimentis, reliquum
in p. n. m. o. i. s., largiori quantitate assumtis, ut hoc modo *Disten-*

tis in amplius spacium intestinis, *contentum* illud tantò facili-
 us simul procedat. Hæc verò ipsa & *acria* quoque *præserva-*
tivè & *curativè* respiciunt *pinguia*, ut *butyracea*, *unguentum*
rubrum potabile, quæ lubricando, oblinendo, tum absorbendo,
acuminis & *corrosivitatis* penetrationem impediunt. *Acri-*
buss verò solis, debentur *absorbentia*, sapor illi dicata, ut in
 assumptō & nato, *alcali* quodvis *Sal* assumtum, absorbet. Nūc
 salinos cum *χιο* prius concentratos, & dissolvendo hoc modo
nexum illum, quo solo tam deleterium est hoc virus, innox-
 iam utriusque præsentiam efficit. *Arsenico* conveniunt *Bu-*
tyracea præcipuè, acorem ejus summum temperantia; *Aquæ*
forti & similibus *drasticis* acidis, ob imminentem ex assumtis
alcalibus vel *terreis*, *effervescentiam*, sola aqua, hauustu largiori
 assumta, diluendo, & ita energiam drasticam dispergendo,
 prospicit; Si verò *fructus aliquis venenatus*, *narcoticus*, *furio-*
sus, assumtus fuerit, in principio vomitoria, pro eo, tanquam
causâ continente, evacuandō; in progressu verò temporis *ace-*
ta, præcipuè *Bezoartica*, vel & communia largiori & uncia-
 rum dose assumta, pro correctione *veneni vegetabilis præsen-*
tissima commendata volumus: vid. Faberi *Strychnomania*.

Vermes cum vel *specifici* sint, vel ex *spermate* intrâ corpus
imbibito propullulent, horum priores primò *trucidandi* de
 quo suprâ de *Læs. Cont.* deinde *educendi*, quod præcipuè pera-
 gitur vel *cibis fæces sicciore* causantibus, quibus illi *involvun-*
tur: vel assumtis simul post hos ipsos *purgantibus minus sine-*
rum serum educentibus, v. g. *colocynthiacis*; ne videlicet sero
 puriore dilutæ fæces faciliè exprimantur, longum verò illud
 cadaver solâ *contractione* Intestini, frustra propelli tentetur.
 Qui ex *spermate* intrâ corpus *imbibito* propullulant, eodem
 quidem modo tractandi, sed pro eorundem v. g. *ranarum* (&
reliquorum aquatiliū, cujus speciei hi communiter sunt)
enecione tentanda oleosa expressa, *Olivarum*, *amygdal. amar.*
item amara, *Myrrha*, *absinthium*, *centaurium*, *Card. Bened.*
 &c. denique *ejectio* illorum *ævo* potius instituenda, cum
 communiter in *Ventriculo* residere soleant.

Contenta p. n. huc deposita & ita existendi modo peccantia,
 edu-

educenda, & motui generationis ex aliis capitibus obex ponendus. vide paulò supra de *Hæmorrhagiis*. Cum verò *modus* horum *essendi educationem* sæpè impediatur, *visciditate præprimis & acore*, illa *incidentibus*, hæc *absorbentibus* tractanda. Ast cum *incisio* communiter fieri debeat per *Salia*; hæc interim *dissoluta*, cum liquore vehiculo, citius sæpè *venas lacteas* irruant, & effectum, qui *contentis Intestinorum* debebatur, per *Diuresin* edant, antè quam ad locum ubi illud cui destinantur hæret, pertigerint: hæc ipsa nunquam nisi cum *purgantibus* danda, nequaquam verò illis solitariè præmittenda, ut ita cum elicto *liquore seroso* per tractum *Intestinorum* deturbentur, & finem suū, *contactu* necessario, assequantur, arcan. dupl. M. ♀ ⊕ I. Sp. ⊕, ⊖, dulc., laudo. *Absorbentia* pariter *terrea* potius & in *largiori quantitate*, vel *saturnina*, & optimè, *Ætialia*, itidem cum *purgantibus*, dentur, utpote quæ *adstringendo vias*, ulteriorem simul *effluxum* cohibeant, *affluxui Diaphoresis* prospiciet, ut & *corruptioni* illi humorum *specificæ*, *fermentaliter* in *Massâ* eorundem hærenti, ubi etiam, si *turgescencia nimia* eludat *adstrictionem viarum*, in *Opio* quærat *præsidium*, *modo usque ad tempus* *urgens dilata ejus imploratione*, & *Criticis naturæ conatibus*, & *prodigalitate vel furiosâ vel passivâ* probè distinctis.

Contenta propria & ordinaria, *essendi modo tantum* *excedentia*, peccant 1. *siccitate*, quæ si *accidentaliter*, orta ab *assumtorum adstrictione*, vel *imbibitione*, ut *panis biscocti*, *duri*, *sicci*, *potio largior*, interim tamen *purgantis cujuscunque incoctione*, intra *intestina* detinenda, rem expediet. In *habituali*, *præservativè sudores*, qui à *centrô ad circumferentiam* evocant *humiditatem*, vitandi: *aperientibus*, *humectantibus*, ex *pharmacîâ* & *Dietâ*, *recidiva præservativè cavenda*; *Lenientibus* & *Laxantibus* per vices repetitis, *motus Humorum ad Intestina consuetudinis* introducendus. 2. *Maturitate*, ubi *deficiunt in Lienteriâ* & *Celiacâ*, quibus ex *Coctionis indicationibus* prospiciendum quod hujus loci non est; *Excedunt*, in *putrilaginosâ corruptione*, *scorbuticis* & *hypochondriacis familiari*, ubi pariter ex *fontis nempe morbi ipsius*, *exhaustione*, *auxilium*, pariter proprio ex loco, petendum.

ARTIC. II.

De Continentia respectivâ ad tempus seu Motu Intestino-
rum, læso ; & Sensu p. n. inducto.

Motum Intestinorum vel excessu vel defectu, vel termino peccare supra demonstratum. Hæc verò omnia cum causis agnoscant morbos partium & Symptomata Continentorum, ut ibidem notatum : Symptoma ipsum quidem, tanquam effectus, non nisi causâ ablatâ, cessabit, interim autem modus seu vehementia ejusdem *urgens*, in vires & sensum maximè sæviens, Indicationem summè attendendam absolvit; cum verò causa vel activa, vel passiva, pro diverso respectu, fiat utrinque spiritus; hi in activitate tum motus tum sensus refringendi, quod solis internis Opiatis & Cinnabarinis (ut *Æra Vitriolica*, aurea, &c. *Anodyna*, tanquam res in officinis hæctenus merè nominales, reali & urgenti affectui frustraneis promissis non opponamus) externis verò Paregoricis, & commodè unicâ chamomillâ, vel *camphorato*, absolvendum, paucis edicimus, cum tamen plura verba & formulæ non nisi huc recidant. In omni itaque Motus excessu & depravatione quâ terminum, urgente, sistencia hæc interna proderunt; In sensu præsentis, & tristi eadem: Sed utrinque habito respectu ad causam, & secundario, exhibita. In imminuto verò motu vel tono, Paralyti muscoli Sphincteris, quæ affectui aliàs conveniunt nervina, castorina, fotus calidi ex roremarino, salviâ, menthâ, melissâ, majoranâ: In sensu ex iisdem, & balnea formicarum. Internè Essentia succini, & *Exci C. C.* absorbentia terrea, oculi *☿*, ostraco derma, Corallia c. dispositione ad sufficientem madorem, totam rem component. Dieta in omnibus affectibus Intestinorum tenuis (præter casum semel datum de contentis t. g. p. n.) cibis *επιτηδείοις*, potus (& omnis habitus) calidior; Si absit inflammatio, vinosus; Motus & quies in mediocritate: Somnus in fluxibus, & Symptomatibus omnibus Continentis, largus quantum possibile: Vigilie, & animi pathemata mæsta, illæ modicæ, hæc nulla; Excernenda verò, præservativè etiam, in stasi nunquam relinquenda, in morbis verò Continentis, in solido, non nimis acriter proritanda.

Quibus omnibus ita undique accuratè observatis, felicem Medicinæ circâ hoc objectum, finem, & internum & externum, ex RATIONE & EXPERIENTIA, cuius dextrè & scientificè secundum proposita progredienti, pollicebor.

FINIS.